

**Ο ΘΕΣΜΟΣ ΤΩΝ ΦΟΡΕΩΝ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ
ΠΡΟΣΤΑΤΕΥΟΜΕΝΩΝ ΠΕΡΙΟΧΩΝ**

10 χρόνια εφαρμογής

ΕΠΙΤΡΟΠΗ «ΦΥΣΗ 2000»

Δέσποινα Βώκου
Πρόεδρος

Σεπτέμβριος 2011

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Πρόλογος	σ.3
Συνομογραφίες	σ.5
I. Πλαίσιο Διαχείρισης Προστατευόμενων Περιοχών και Ιστορικό της Προστασίας στην Ελλάδα	σ.6
II. Η Επιτροπή ‘Φύση 2000’	σ.8
III. Αποτύπωση Έργου και Δραστηριοτήτων των Φορέων Διαχείρισης Προστατευόμενων Περιοχών (ΦΔΠΠ)	σ.9
1. Το Ερωτηματολόγιο	σ.9
2. Κύρια Αποτελέσματα ως προς την Υφιστάμενη Κατάσταση από τις Απαντήσεις των ΦΔΠΠ	σ.10
IV. Αξιολόγηση Εφαρμογής του Θεσμού	σ.14
Σημαντικότερα Προβλήματα, Προτάσεις Αντιμετώπισης, Κριτήρια Αξιολόγησης	σ.14
1. Θεσμική Κατοχύρωση, Πολιτική Στήριξη, Κοινωνική Αποδοχή	σ.14
2. Χρηματοδότηση	σ.16
3. Διακυβέρνηση	σ.18
4. Διαχείριση	σ.22
5. Φύλαξη	σ.26
6. Στελέχωση	σ.28
7. Νομική Υποστήριξη	σ.31
V. Σύνοψη Αξιολόγησης	σ.33
Παράρτημα: Το Ερωτηματολόγιο προς τους ΦΔΠΠ	σ.36

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Στο πλαίσιο των αρμοδιοτήτων της και ιεραρχώντας τις υφιστάμενες ανάγκες, η εθνική Επιτροπή ‘Φύση 2000’¹ αποφάσισε να εντάξει στις προτεραιότητές της την αξιολόγηση της εφαρμογής του θεσμού των φορέων διαχείρισης. Για την ιεράρχηση αυτή, λήφθηκαν υπόψη οι προκλήσεις που οφείλει να αντιμετωπίσει η χώρα σε σχέση με τις προστατευόμενες περιοχές της, όπως και η συμπλήρωση τουλάχιστον μιας δεκαετίας από την έναρξη λειτουργίας των φορέων διαχείρισης που αποτελούν και τα μοναδικά σχήματα διαχείρισης τέτοιων περιοχών στην Ελλάδα καθ’ όλο αυτό το διάστημα (παρότι η λειτουργία πολλών υπολείπεται σημαντικά της δεκαετούς διάρκειας).

Επισημαίνεται ότι στόχος μας ήταν να χρησιμοποιήσουμε τα στοιχεία που συλλέξαμε για να αποτυπώσουμε και να αξιολογήσουμε συνολικά την κατάσταση και όχι ξεχωριστά κάθε φορέα διαχείρισης. Γι’ αυτό, δεν γίνονται ειδικές αναφορές σε κανένα, στο πλαίσιο αυτής της έκθεσης. Ωστόσο, παρέχουμε δυνατότητα για τέτοιου τύπου αξιολόγηση προτείνοντας ενδεικτικά, ειδικά κατά κατηγορία κριτήρια, που θα μπορούσαν να βοηθήσουν σε απεικόνιση της ειδικής πραγματικότητας και να υποστηρίξουν αποφάσεις. Πιο σημαντικό όμως – και σε αυτό δώσαμε το μεγαλύτερο βάρος – ήταν να αναγνωρίσουμε τα πιο σοβαρά προβλήματα και να κάνουμε προτάσεις βελτίωσης εντοπίζοντας παράλληλα και στο μέτρο του εφικτού και τους εκάστοτε αρμόδιους για να αναλάβουν τις σχετικές ενέργειες.

Θεωρούμε ότι με την έκθεση αυτή που παραδίδεται μεν στον Υπουργό Π.Ε.Κ.Α., αλλά έχει πολλαπλούς στην πραγματικότητα αποδέκτες, συμβάλλουμε με τρόπο θετικό στο δημόσιο διάλογο για το τρίπτυχο ‘Βιοποικιλότητα - Προστατευόμενες περιοχές - Βιώσιμη ανάπτυξη’, αλλά και εφαρμοσμένα, στο πεδίο των αποφάσεων. Τεράστιο εθνικό κεφάλαιο είναι η βιοποικιλότητα της χώρας, αυτός ο εξαιρετικά ποικίλλος βιολογικός της πλούτος. Οφείλουμε να τον προστατεύσουμε, να τον αναδείξουμε και να τον χρησιμοποιήσουμε ως ελκυστή συμβατών αναπτυξιακών πρωτοβουλιών. Αυτό επιδιώκουμε από τη θέση ευθύνης που έχουμε και με αυτό ως στόχο προτείνουμε συγκεκριμένες ενέργειες για τη διασφάλιση της αποτελεσματικής λειτουργίας των σχημάτων διαχείρισης των προστατευόμενων περιοχών, αυτών των ‘βιολογικών διαμαντιών’ της χώρας.

Ως Επιτροπή ‘Φύση 2000’, ευχαριστούμε θερμά όσους βοήθησαν σε αυτή την προσπάθεια και στην επιτυχή ολοκλήρωσή της. Κυρίως ευχαριστούμε τους

¹ Η σύνθεση της Επιτροπής ‘Φύση 2000’ κατά την ανάληψη και ολοκλήρωση αυτού του έργου ήταν η ακόλουθη: Δ. Βώκου, Π. Δημόπουλος, Ε. Τρύφων, Δ. Καραβέλλας, Π. Γκανάτσας, Σ. Σφενδουράκης, Γ. Βερροϊόπουλος, Μ. Μυλωνάς, Σ. Διαμαντής, Χ. Τσαντήλας, Π. Δημητρακόπουλος, Κ. Γώγος, Θ. Κωνσταντινίδης, Ι. Σταματοπούλου, Ι. Δροσινού, Μ. Πάχτα, Α. Πολυμερά, Μ. Κοκκώνα, Δ. Τσαλκανδρά, Θ. Καστρίτης, Δ. Μαυρογεώργου, Π. Ράγκου, Ε. Φέρτη, Μ. Φωτοπούλου, Ι. Καρακάσης, Κ. Χαϊντούτη, Α. Μάρη, Λ. Σπανός, Ι. Ξενούλης

προέδρους και τα στελέχη των 27 Φορέων Διαχείρισης² που συμμετείχαν ενεργά στα διαφορετικά στάδια της διαδικασίας, πρόσφεραν τα στοιχεία που τους ζητήθηκαν και βελτίωσαν την τελική έκθεση με τα σχόλια που έκαναν. Επίσης ευχαριστούμε όλες τις ΜΚΟ που ανώνυμα, μέσω των εκπροσώπων τους στην Επιτροπή, σχολίασαν το προσχέδιο της έκθεσης, όλους εκείνους, τους πάρα πολλούς, είτε από τον επιστημονικό χώρο είτε από αυτόν της διοίκησης που, με τις κατά καιρούς επισημάνσεις, προτάσεις και σχόλιά τους, μας βοήθησαν να αντιληφθούμε καλύτερα την πραγματικότητα αλλά και να αναζητήσουμε τρόπους βελτίωσής της, καθώς και εξωτερικούς συνεργάτες που είχαν μεγάλη συμβολή στο επίπεδο διαμόρφωσης και ελέγχου του ερωτηματολογίου, καταγραφής και ανάλυσης των δεδομένων και αξιολόγησης των ευρημάτων³

Η πολιτική ηγεσία και η Διοίκηση, που εκ των πραγμάτων έχουν και τις περισσότερες ευθύνες, έχουν πλέον και έναν οδηγό για να πορευτούν σε σχέση με τις προστατευόμενες περιοχές της χώρας⁴. Ευχόμαστε να αναλάβουν τις ευθύνες τους και να κινηθούν με ταχύτητα παίρνοντας τις απαραίτητες αποφάσεις και πρωτοβουλίες. Είμαστε σίγουροι ότι αν γίνει αυτό από την πλευρά τους, οι υπόλοιποι δεν θα υστερήσουν.

Δέσποινα Βώκου

Πρόεδρος της Επιτροπής 'Φύση 2000'

² Ήταν οι ΦΔ των Εθνικού Θαλάσσιου Πάρκου Ζακύνθου, Σχινιά-Μαραθώνα, Δέλτα Έβρου, Δάσους Δαδιάς, Λίμνης Κερκίνης, Λιμνοθάλασσας Μεσολογγίου, Δέλτα Αξιού-Λουδία-Αλιάκμονα, Λιμνών Κορώνειας-Βόλβης, Εθνικού Θαλάσσιου Πάρκου Αλοννήσου-Β. Σποράδων, Δέλτα Νέστου-Βιστωνίδας-Ισμαρίδας, Όρους Πάρνωνα και υγροτόπου Μουστού, Λίμνης Παμβώτιδας Ιωαννίνων, Υγροτόπων Αμβρακικού, Υγροτόπων Κοτυχίου-Στροφυλιάς, Εθνικών Δρυμών Βίκου-Αώου και Πίνδου, Εθνικού Δρυμού Αίνου, Εθνικού Δρυμού Ολύμπου, Εθνικού Δρυμού Σαμαριάς, Εθνικού Δρυμού Παρνασσού, Εθνικού Δρυμού Πάρνηθας, Εθνικού Δρυμού Οίτης, Στενών και εκβολών Καλαμά και Αχέροντα, Χελμού-Βουραϊκού, Οροσειράς Ροδόπης, Καρπάθου-Σαρίας, Κάρλας-Μαυροβουνίου-Κεφαλόβρυσου Βελεστίνου.

³ Ήταν οι Γ. Κατσαδωράκης, Ι. Χριστοπούλου, Α. Βαλασιάδου, Θ. Δάμιαλης, Α. Μαζάρης

⁴ Το έργο αυτό ξεκίνησε και σχεδόν ολοκληρώθηκε πριν γίνει πλήρως αντιληπτή η σημερινή κατάσταση της χώρας. Θεωρήσαμε υποχρέωσή μας να λάβουμε υπόψη αυτή την εξέλιξη και να κάνουμε τροποποιήσεις στο τελικό κείμενο της έκθεσης, στην προσπάθεια αναζήτησης λύσεων κάτω από τη σημερινή, εξαιρετικά δυσμενή πραγματικότητα, αλλά αφήσαμε αναλλοίωτες τις διαπιστώσεις από τα χαρακτηριστικά λειτουργίας του παρελθόντος, παρότι κάποια είναι μάλλον απίθανο να διατηρηθούν ως είχαν και στο προσεχές μέλλον.

ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ

ΑΕΙ	Ανώτατο Εκπαιδευτικό Ίδρυμα*
ΑΣΕΠ	Ανώτατο Συμβούλιο Επιλογής Προσωπικού
ΔΣ	Διοικητικό Συμβούλιο*
ΕΖΔ	Ειδικές Ζώνες Διατήρησης
ΕΚΔΔΑ	Εθνικό Κέντρο Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης
ΕΠΜ	Ειδική Περιβαλλοντική Μελέτη*
ΕΠΠΕΡ	Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Περιβάλλον (προγενέστερη εκδοχή του ΕΠΠΕΡΑΑ)
ΕΠΠΕΡΑΑ	Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Περιβάλλον και Αειφόρος Ανάπτυξη
ΖΕΠ	Ζώνες Ειδικής Προστασίας
ΙΝΕΠ	Ινστιτούτο Επιμόρφωσης
ΚΥΑ	Κοινή Υπουργική Απόφαση*
ΜΚΟ	Μη Κυβερνητική Οργάνωση*
ν.	Νόμος*
ΝΠΔΔ	Νομικό Πρόσωπο Δημοσίου Δικαίου*
ΝΠΙΔ	Νομικό Πρόσωπο Ιδιωτικού Δικαίου*
ΟΤΑ	Οργανισμοί Τοπικής Αυτοδιοίκησης
ΠΕΠ	Περιφερειακό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα*
ΦΔΠΠ	Φορέας Διαχείρισης Προστατευόμενης Περιοχής*
ΠΔ	Προεδρικό Διάταγμα*
Υ.Π.Ε.Κ.Α.	Υπουργείο Περιβάλλοντος, Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής
Υ.Π.Ε.ΧΩ.Δ.Ε	Υπουργείο Περιβάλλοντος Χωροταξίας και Δημόσιων Έργων (προγενέστερη εκδοχή του κύριου σκέλους του Υ.Π.Ε.Κ.Α.)
ΦΕΚ	Φύλλο Εφημερίδας της Κυβερνήσεως*

* με ίδιο αρκτικόλεξο εννοούνται τα οριζόμενα και στον πληθυντικό

[Για αναφορά στα αγγλικά:

Vokou D. Management Bodies of Protected Areas: 10 years of operation. 2011. 'Natura 2000' National Committee, Thessaloniki]

Ι. ΠΛΑΙΣΙΟ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΠΡΟΣΤΑΤΕΥΟΜΕΝΩΝ ΠΕΡΙΟΧΩΝ ΚΑΙ ΙΣΤΟΡΙΚΟ ΤΗΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Το πλαίσιο διαχείρισης των προστατευόμενων περιοχών της χώρας ορίζεται από το ν. 2742/99 «περί χωροταξικού σχεδιασμού», όπως συμπληρώθηκε από το ν. 3937/2011 για «διατήρηση της βιοποικιλότητας και άλλες διατάξεις». Συγκεκριμένα, προβλέπονται: α) Φορείς Διαχείρισης που είναι Νομικά Πρόσωπα Ιδιωτικού Δικαίου (ΝΠΙΔ) και μπορούν να επιφορτισθούν με τη διαχείριση μιας ή περισσότερων περιοχών και β) Αναθέσεις διαχείρισης, με τις οποίες το Υπουργείο Περιβάλλοντος Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής (Υ.Π.Ε.Κ.Α.) παραχωρεί διαχειριστικές αρμοδιότητες σε δημόσιους ή ιδιωτικούς φορείς. Μέχρι σήμερα (2011), δεν έχει γίνει καμιά ανάθεση διαχείρισης. Ως διαχειριστικό σχήμα επελέγη αποκλειστικά αυτό των Φορέων Διαχείρισης.

Η ιστορία των προστατευόμενων περιοχών στη χώρα αρχίζει το 1937 με το ν. 856, και τη δημιουργία Εθνικών Δρυμών (πέντε ορεινές δασωμένες περιοχές), μεγάλης έκτασης (>70.000 στρέμματα). Στόχος της δημιουργίας τους ήταν η προστασία των πολύτιμων και ευαίσθητων στοιχείων μέσα από τη διατήρησή τους σε πλήρως φυσική κατάσταση. Προβλέπονταν αυτόνομες αρχές διαχείρισης για κάθε Εθνικό Δρυμό, οι οποίες όμως ποτέ δεν λειτούργησαν. Στην πράξη, η ευθύνη διαχείρισής τους μεταβιβάστηκε στη Δασική Υπηρεσία και ειδικότερα στις κατά τόπους Διευθύνσεις Δασών.

Ο ν. 996/1971 τροποποίησε τον προηγούμενο και έδωσε τη δυνατότητα σε περιοχές άλλου τύπου και μικρότερου μεγέθους να χαρακτηριστούν προστατευόμενες. Με το νόμο αυτό δημιουργήθηκαν δύο πρόσθετες κατηγορίες προστατευόμενων οντοτήτων, τα Αισθητικά δάση και τα Προστατευόμενα Φυσικά Μνημεία, ενώ εντάχθηκαν άλλες πέντε περιοχές στους Εθνικούς Δρυμούς της χώρας. Η προστασία παρέμεινε ο κύριος σκοπός χαρακτηρισμού μιας περιοχής. Οι δράσεις αναψυχής επιτρέπονταν υπό την προϋπόθεση ότι δεν συγκρούονταν με τις υπέρτερες αρχές προστασίας. Η διοίκηση και διαχείριση των Εθνικών Δρυμών παρέμεινε στη δικαιοδοσία των τοπικών Διευθύνσεων Δασών, στελεχωμένων προς τούτο και με σταθερή δημόσια χρηματοδότηση.

Οι ρυθμίσεις αυτών των νόμων δεν μπόρεσαν να εξασφαλίσουν ικανοποιητική προστασία και πολύ περισσότερο δεν ανταποκρίνονταν στις αναδυόμενες νέες αντιλήψεις για την προστασία της φύσης και τις συναφείς ανάγκες. Τα προβλήματα επιχείρησε να θεραπεύσει σε θεσμικό επίπεδο ο ν. 1650/1986 «για την προστασία του περιβάλλοντος». Με αυτόν εισήχθησαν άλλες πέντε κατηγορίες προστατευόμενων περιοχών⁵, άλλαξε η διαδικασία χαρακτηρισμού

⁵ Περιοχές απόλυτης προστασίας της φύσης / Περιοχές προστασίας της φύσης / Εθνικά πάρκα / Προστατευόμενοι φυσικοί σχηματισμοί, προστατευόμενα τοπία και στοιχεία τοπίου / Περιοχές οικονάπτυξης. Σήμερα (2011), με βάση το μεταγενέστερο ν. 3937/2011, οι προστατευόμενες περιοχές της χώρας εντάσσονται στις ακόλουθες κατηγορίες: Περιοχές απόλυτης προστασίας της φύσης / Περιοχές προστασίας της φύσης / Φυσικά πάρκα – εθνικά ή περιφερειακά / Περιοχές προστασίας οικοτόπων και ειδών

τους και, παράλληλα, οι περισσότερες σχετικές αρμοδιότητες πέρασαν στη δικαιοδοσία του τότε Υπουργείου Περιβάλλοντος Χωροταξίας και Δημόσιων Έργων (Υ.ΠΕ.ΧΩ.Δ.Ε.). Ενώ το Υπουργείο αυτό ήταν το επιχειρησιακά υπεύθυνο για το σχεδιασμό και τη διαμόρφωση πολιτικής για το σύνολο των προστατευόμενων περιοχών, η εκτελεστική εξουσία αφέθηκε στις τοπικές Διευθύνσεις Δασών, δηλαδή στην αρμοδιότητα του Υπουργείου Γεωργίας. Η εφαρμογή του νόμου αποκάλυψε πολλά αρνητικά στοιχεία. Κυριότερα ήταν η απουσία εμπλοκής των τοπικών κοινωνιών στο χαρακτηρισμό και τη διαχείριση των προστατευόμενων περιοχών, οι ανεπαρκείς κυρώσεις για τις περιπτώσεις παραβάσεων και το δυαδικό σχήμα διοίκησης που ήταν πηγή σύγχυσης αλλά και πολλών δυσκολιών.

Μερικές από τις ανεπάρκειες, όπως και την πίεση από πλευράς Ευρωπαϊκής Ένωσης για αποτελεσματική προστασία - μετά μάλιστα και την έκδοση της καθοριστικής για το μέλλον των προστατευόμενων περιοχών σε πανευρωπαϊκό επίπεδο Οδηγίας για τους Οικοτόπους 92/43/ΕΟΚ - επιχείρησε να αντιμετωπίσει ο ν. 2742/1999 «χωροταξικός σχεδιασμός και αειφόρος ανάπτυξη», όπως συμπληρώθηκε με το ν. 3044/2002, με τον οποίο και ιδρύθηκαν 25 Φορείς Διαχείρισης προστατευόμενων περιοχών της χώρας, που όριζε τα σχετικά με τη σύσταση, τη λειτουργία και τις αρμοδιότητες τους. Οι βασικές διαφορές των προβλέψεων από τα προηγούμενα ισχύοντα αφορούσαν τα εξής:

α) Η διοίκηση⁶ ασκείται από μη υπηρεσιακά όργανα, συγκεκριμένα από 7-11μελή Διοικητικά Συμβούλια (ΔΣ) εποπτευόμενα από τον εκάστοτε Υπουργό Περιβάλλοντος. Ουσιαστικά πρόκειται για ένα σχήμα αντιπροσώπων - της κεντρικής διοίκησης, της τοπικής αυτοδιοίκησης, των τοπικών παραγωγικών φορέων και των δραστηριοποιούμενων στην περιοχή Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων (ΜΚΟ) - το οποίο συμπληρώνουν ειδικοί για θέματα της προστατευόμενης περιοχής επιστήμονες. Το ΔΣ διορίζεται από τον Υπουργό Περιβάλλοντος - απευθείας ο Πρόεδρος του, μετά από προτάσεις των εκπροσωπούμενων φορέων και οργανισμών τα άλλα μέλη του.

β) Οι Φορείς Διαχείρισης (ΦΔΠΠ) έχουν την αρμοδιότητα να ασκούν διοίκηση και διαχείριση, αλλά δεν διαθέτουν εκτελεστική εξουσία. Αυτή αφήνεται σε άλλες αρμόδιες υπηρεσίες και στους δικούς τους μηχανισμούς ελέγχου. Επί της ουσίας, οι αρμοδιότητες των ΦΔΠΠ έχουν μαλακό υπόβαθρο. Είναι περισσότερο ενημερωτικού, γνωμοδοτικού, πιστοποιητικού χαρακτήρα, προώθησης και συντονισμού δράσεων, παρεμβάσεων προς τις εκάστοτε αρμόδιες αρχές ή κρούσης κώδωνα κινδύνου. Ο επικουρικός ρόλος που δόθηκε στους ΦΔΠΠ προσομοιάζει περισσότερο σε δράση καταλύτη παρά σε δράση πραγματικού διαχειριστή.

- Ειδικές Ζώνες Διατήρησης (ΕΖΔ), Ζώνες Ειδικής Προστασίας (ΖΕΠ), Καταφύγια Άγριας Ζωής ή συνδυασμός τους / Προστατευόμενα τοπία και στοιχεία τοπίου ή προστατευόμενοι φυσικοί σχηματισμοί.

⁶ Στην πράξη μέχρι τώρα, η έννοια της διοίκησης δεν αφορά στη συνολική λειτουργία της προστατευόμενης περιοχής, αλλά σε αυτή του φορέα διαχείρισης.

γ) Δεν υπάρχει καμιά πρόβλεψη επιβάρυνσης του κρατικού προϋπολογισμού για οικονομική υποστήριξη των φορέων διαχείρισης ώστε να αντιμετωπίσουν τις ανάγκες διοίκησης και διαχείρισης των προστατευόμενων περιοχών της χώρας. Η επιλογή αυτή ενδεχομένως συνδέεται και με τις αρμοδιότητες που ανατέθηκαν στους ΦΔΠΠ και εντέλει το ρόλο που τους δόθηκε, όπως περιγράφεται παραπάνω.

Ο πρώτος ΦΔΠΠ ιδρύθηκε το 2000 επί υπουργίας Κ. Λαλιώτη (ειδικός υφυπουργός Η. Ευθυμιόπουλος) και αφορούσε το Εθνικό Θαλάσσιο Πάρκο Ζακύνθου. Ακολούθησαν αυτός του Σχινιά-Μαραθώνα (2002) και μαζί με άλλους 25 (2002), επί υπουργίας Β. Παπανδρέου. Αυτοί ήταν: 1) Φορέας Διαχείρισης Δέλτα Έβρου, 2) Φορέας Διαχείρισης Δάσους Δαδιάς, 3) Φορέας Διαχείρισης Λίμνης Κερκίνας, 4) Φορέας Διαχείρισης Λιμνοθάλασσας Μεσολογγίου, 5) Φορέας Διαχείρισης Δέλτα Αξιού-Λουδία-Αλιάκμονα, 6) Φορέας Διαχείρισης Λιμνών Κορώνειας-Βόλβης, 7) Φορέας Διαχείρισης Εθνικού Θαλάσσιου Πάρκου Αλοννήσου-Β. Σποράδων, 8) Φορέας Διαχείρισης Δέλτα Νέστου-Βιστωνίδας-Ισμαρίδας, 9) Φορέας Διαχείρισης Όρους Πάρνωνα και Υγροτόπου Μουστού, 10) Φορέας Διαχείρισης Λίμνης Παμβώτιδας Ιωαννίνων, 11) Φορέας Διαχείρισης Υγροτόπων Αμβρακικού, 12) Φορέας Διαχείρισης Υγροτόπων Κοτυχίου-Στροφυλιάς, 13) Φορέας Διαχείρισης Εθνικών Δρυμών Βίκου-Αώου και Πίνδου, 14) Φορέας Διαχείρισης Εθνικού Δρυμού Πρεσπών, 15) Φορέας Διαχείρισης Εθνικού Δρυμού Αίνου, 16) Φορέας Διαχείρισης Εθνικού Δρυμού Ολύμπου, 17) Φορέας Διαχείρισης Εθνικού Δρυμού Σαμαριάς, 18) Φορέας Διαχείρισης Εθνικού Δρυμού Παρνασσού, 19) Φορέας Διαχείρισης Εθνικού Δρυμού Πάρνηθας, 20) Φορέας Διαχείρισης Εθνικού Δρυμού Οίτης, 21) Φορέας Διαχείρισης Στενών και Εκβολών Καλαμά και Αχέροντα, 22) Φορέας Διαχείρισης Χελμού-Βουραϊκού, 23) Φορέας Διαχείρισης Οροσειράς Ροδόπης, 24) Φορέας Διαχείρισης Καρπάθου-Σαρίας, 25) Φορέας Διαχείρισης Κάρλας-Μαυροβουνίου-Κεφαλόβρυσου-Βελεστίνου. Το 2003 συγκροτήθηκαν τα διοικητικά τους. Ο κατάλογος έκλεισε πρόσφατα (2009) με το Φορέα Διαχείρισης Τζουμέρκων, Περιστερίου και Χαράδρας Αράχθου, επί υπουργίας Γ. Σουφλιά (ειδικός υφυπουργός Σ. Καλογιάννης).

II. Η ΕΠΙΤΡΟΠΗ ‘ΦΥΣΗ 2000’

Σύμφωνα με το ν. 3937/2011 (άρθρο 19), «η Επιτροπή ‘Φύση 2000’ αποτελεί το κεντρικό επιστημονικό γνωμοδοτικό όργανο του Κράτους για το συντονισμό, την παρακολούθηση και αξιολόγηση των πολιτικών και μέτρων προστασίας της ελληνικής βιοποικιλότητας. «Η απρόσκοπτη λειτουργία της ... αποτελεί ευθύνη και υποχρέωση του εκάστοτε Υπουργού Περιβάλλοντος, Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής». Σύμφωνα με το ν. 2742/1999 (άρθρο 17), «Η Επιτροπή ‘Φύση 2000’ ... ενεργεί και ως Εθνική Επιτροπή Προστατευόμενων Περιοχών με σκοπό το συντονισμό, την παρακολούθηση και αξιολόγηση των διαδικασιών προγραμματισμού, οργάνωσης και

λειτουργίας του Εθνικού Συστήματος Διοίκησης και Διαχείρισης Προστατευομένων Περιοχών» ασκώντας σειρά αρμοδιοτήτων για το σκοπό αυτό. Μεταξύ αυτών «καταγράφει, ταξινομεί, συντονίζει, ελέγχει και αξιολογεί το έργο και τις δραστηριότητες των φορέων διαχείρισης..., εισηγείται στα αρμόδια Υπουργεία τα γενικότερα μέτρα και τις δράσεις που πρέπει να πραγματοποιηθούν για την προστασία της φύσης και τη βιώσιμη ανάπτυξη των υπό προστασία περιοχών και κατανέμει πόρους στους φορείς διαχείρισης για την εκπλήρωση του σκοπού τους».

Η Επιτροπή 'Φύση 2000' συστάθηκε με την ΚΥΑ 33318/3028/1998, ΦΕΚ 1289 Β'/28-12-1998 (άρθρο 5), όπου και προσδιορίστηκε το έργο της. Οι αρμοδιότητές της τροποποιήθηκαν ή συμπληρώθηκαν ακολούθως με τους νόμους 2742/1999, 3044/2003 και 3937/2011. Συγκροτήθηκε για πρώτη φορά το 2002, επί υπουργίας Β. Παπανδρέου με πρόεδρο τον Ι. Μπουτάρη και αντιπρόεδρο το Ν.Σ. Μάργαρη. Λίγους μήνες μετά την παραίτηση του προέδρου της (Απρίλιος 2004), διεκόπη η λειτουργία της. Συγκροτήθηκε εκ νέου έξι χρόνια αργότερα, το Μάιο 2010, επί υπουργίας Κ. Μπιρμπίλη, με πρόεδρο τη Δ. Βώκου, καθηγήτρια του Αριστοτέλειου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης και αντιπρόεδρο τον Π. Δημόπουλο, καθηγητή του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων.

ΙΙΙ. ΑΠΟΤΥΠΩΣΗ ΕΡΓΟΥ ΚΑΙ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΩΝ ΤΩΝ ΦΟΡΕΩΝ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΠΡΟΣΤΑΤΕΥΟΜΕΝΩΝ ΠΕΡΙΟΧΩΝ (ΦΔΠΠ)

Αποφασίστηκε να ζητηθεί η συνδρομή των ίδιων των φορέων διαχείρισης στην παροχή στοιχείων που να δείχνουν πώς εφαρμόστηκε ο θεσμός στη χώρα αλλά και απόψεών τους για τη βελτίωσή του. Η όλη διαδικασία είχε τα εξής κύρια στάδια: α) διαμόρφωση ερωτηματολογίου με ερωτήσεις σε ειδικές θεματικές ενότητες, β) συμπλήρωση του ερωτηματολογίου από τους φορείς διαχείρισης, γ) επεξεργασία των στοιχείων και πρόσθετη επιβεβαίωση της ακρίβειάς τους, δ) προσδιορισμός δομής, περιεχομένου και συμπερασμάτων της έκθεσης και υιοθέτησή τους από το σύνολο της Επιτροπής 'Φύση 2000' σε ειδική συνεδρία, ε) συγγραφή της έκθεσης και αποστολή της για σχολιασμό από όσους έλαβαν μέρος άμεσα ή έμμεσα στη διαδικασία, στ) αναπροσαρμογή με βάση σχόλια και παρατηρήσεις, ζ) οριστικοποίηση της έκθεσης και υποβολή της στον Υπουργό Π.Ε.Κ.Α.

1. ΤΟ ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ

Διαμορφώθηκε ειδικό ερωτηματολόγιο, το οποίο και ελέγχθηκε σε πιλοτική εφαρμογή πριν οριστικοποιηθεί. Περιείχε ερωτήσεις στις ακόλουθες θεματικές ενότητες:

- A. Θεσμικό καθεστώς
- B. Λειτουργία Διοικητικού Συμβουλίου

- Γ. Οργάνωση και Λειτουργία του Φορέα Διαχείρισης
- Δ. Οικονομικά Θέματα
- Ε. Παρακολούθηση – Διαχείριση – Προστασία
- ΣΤ. Ενημέρωση – Φύλαξη – Εποπτεία
- Ζ. Διαύγεια – Διαφάνεια – Συντονισμός
- Η. Ελάχιστο Κόστος Διαχείρισης

Το ερωτηματολόγιο στάλθηκε προς όλους τους προέδρους των ΦΔΠΠ της χώρας στις 7 Φεβρουαρίου 2011, με την προτροπή να το κοινοποιήσουν τόσο στα μέλη του Διοικητικού Συμβουλίου όσο και στους εργαζόμενους και με την υποσημείωση ότι ενώ προκρίνεται μία απάντηση κοινής αποδοχής ανά ΦΔΠΠ, υπάρχει η δυνατότητα και για περισσότερες, ακόμα και ατομικές, έτσι ώστε να καταγραφούν τυχόν διαφορετικές απόψεις και προσεγγίσεις. Η προθεσμία επιστροφής των συμπληρωμένων ερωτηματολογίων που είχε τεθεί αρχικά ήταν η 10^η Μαρτίου. Το τελευταίο ερωτηματολόγιο επεστράφη στις 4 Απριλίου. Τα στοιχεία που υποβλήθηκαν επιβεβαιώθηκαν με κατευθείαν επαφή με τους ΦΔΠΠ. Μόνον ένας δεν ανταποκρίθηκε στην πρόσκληση, ενώ για δύο ΦΔΠΠ συμπληρώθηκαν περισσότερα του ενός ερωτηματολόγια.

2. ΚΥΡΙΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΥΦΙΣΤΑΜΕΝΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΑΠΟ ΤΙΣ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΤΩΝ ΦΔΠΠ

Τα αποτελέσματα προκύπτουν από τις απαντήσεις 27 από τους 28 ΦΔΠΠ, αφού ένας δεν δέχθηκε να συμμετάσχει στη διαδικασία.

- αντιστοιχούν σε θετικά στοιχεία
- ✘ αντιστοιχούν σε πολύ αρνητικά στοιχεία

Θεσμική κατοχύρωση

- ✘ Υπάρχει τεράστιο πρόβλημα θεσμικής κατοχύρωσης για μεγάλο αριθμό προστατευόμενων περιοχών υπό την εποπτεία ΦΔΠΠ. Μόνον τρεις μέχρι σήμερα είναι χαρακτηρισμένες με Προεδρικό Διάταγμα (ΠΔ). Οι περισσότερες από τις υπόλοιπες είτε δεν έχουν πλαίσιο, είτε έχουν μερικό και πεπαλαιωμένο, είτε το υπάρχον καταπίπτει στα δικαστήρια.

Λειτουργία Διοικητικού Συμβουλίου

- Γίνονται τακτικές συνεδριάσεις (μηνιαία ή ανά 2μηνο) του ΔΣ για τη μεγάλη πλειονότητα (25) των ΦΔΠΠ.
- ✘ Μέλη των ΔΣ απουσιάζουν συστηματικά από τις συνεδριάσεις, για την πλειονότητα (25) των ΦΔΠΠ.
- ✘ Οι εκπρόσωποι των υπουργείων είναι εκείνοι που απουσιάζουν περισσότερο από τις συνεδριάσεις. Οι εκπρόσωποι του Υπουργείου Οικονομικών απουσιάζουν συστηματικά από τις συνεδριάσεις 85% των ΦΔΠΠ και ακολουθούν οι εκπρόσωποι του π. Υπουργείου Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων με αντίστοιχο ποσοστό 55%.

- ✘ Τουλάχιστον για 45% των ΦΔ, συστηματικά απουσιάζει ο εκπρόσωπος του Υ.Π.Ε.Κ.Α. (παλαιότερα Υ.ΠΕ.ΧΩ.Δ.Ε.).
- Ειδικοί επιστήμονες, εκπρόσωποι παραγωγικών φορέων, όπως και εκπρόσωποι ΜΚΟ δεν αναφέρθηκαν να απουσιάζουν συστηματικά από κανένα ΦΔΠΠ.
- ✘ 70% των ΦΔΠΠ εκτιμούν ότι η συγκεκριμένη σύνθεση των ΔΣ εξυπηρετεί λίγο ή καθόλου τους σκοπούς ίδρυσής τους.
- 90% των ΦΔΠΠ κρίνουν ότι είναι απαραίτητος ένας μηχανισμός προετοιμασίας των μελών του ΔΣ ώστε να αναλάβουν το έργο και τις ευθύνες τους.
- ✘ Πέραν του προέδρου, πολύ λίγα από τα υπόλοιπα μέλη του ΔΣ είναι ενεργά. Μόνον 2 ΦΔΠΠ δήλωσαν ότι πολλά μέλη του ΔΣ συμμετέχουν στη διαμόρφωση εισηγήσεων και αναλαμβάνουν πρωτοβουλίες για νέα έργα και δράσεις.
- ✘ Τα περισσότερα μέλη του ΔΣ δεν αντιλαμβάνονται ότι εκπροσωπούν ένα φορέα προστασίας της φύσης και δεν συμπεριφέρονται ανάλογα⁷.

Οργάνωση και λειτουργία του Φορέα

- Προσωπικό τακτικό ή εποχικό, επιστημονικό ή άλλο διαθέτουν οι 26 από τους 27 ΦΔΠΠ. Συνολικά απασχολούνται σε αυτούς 276 άτομα.
- Κατά μέσο όρο, ανά ΦΔΠΠ απασχολούνται 10,2 [$\pm 7,3$ (sd)] άτομα, αλλά οι διαφορές μεταξύ τους είναι πολύ μεγάλες. Ο ελάχιστος αριθμός είναι 3 άτομα σε δύο ΦΔΠΠ, ενώ ο μέγιστος 32 άτομα σε ένα ΦΔΠΠ με αμέσως επόμενο έναν άλλο με 27 άτομα.
- Οι 'φύλακες' αποτελούν την πιο πολυάριθμη ομάδα εργαζόμενων στους ΦΔΠΠ (39%) με δεύτερη αυτή των επιστημόνων που σχετίζονται με το περιβάλλον (34%).
- Από τους σχετικούς με το περιβάλλον επιστήμονες των ΦΔΠΠ, υπερέχουν αριθμητικά οι Δασολόγοι-Δασοπόνοι (35%), ακολουθούν οι Περιβαλλοντολόγοι (20%) και οι Μηχανικοί διαφόρων ειδικοτήτων (16%), ενώ η συμμετοχή των Βιολόγων είναι μόνον 14%.
- Από τις ανάγκες για εξοπλισμό και κτιριακές υποδομές, μόνον ο εξοπλισμός γραφείου κρίνεται ως πολύ επαρκής από περισσότερους από τους μισούς (>60%) ΦΔΠΠ. Πιο ανεπαρκής κρίνεται ο εξοπλισμός παρακολούθησης.
- Εφαρμόζονται πλήρως οι κανονισμοί και τηρούνται οι προβλεπόμενες διαδικασίες για την πλειονότητα των ΦΔΠΠ (78%).
- ✘ Οι μισοί περίπου ΦΔΠΠ (48%) επιμορφώνουν σπάνια ή καθόλου το νέο προσωπικό για το έργο και τις ευθύνες που θα αναλάβει.

⁷ Κατά την εκτίμηση των προέδρων ή των συντονιστών των ΦΔΠΠ που ήταν εκείνοι κυρίως που συμπλήρωσαν το ερωτηματολόγιο.

- ✘ Το πρόβλημα της απουσίας διευθυντή, που προκύπτει πρακτικά από τη δυσαρμονία μεταξύ πραγματικότητας και θεσμικών και οικονομικών προβλέψεων, κρίνεται ως σοβαρό από τους περισσότερους ΦΔΠΠ (70%).
- ✘ Το θέμα της κυριότητας των κέντρων πληροφόρησης, σε όσους ΦΔΠΠ υπάρχουν τέτοια, δεν έχει αντιμετωπιστεί στο σύνολό του. Αν δεν ολοκληρωθεί η διαδικασία παραχώρησής τους, τουλάχιστον της χρήσης των κτιριακών υποδομών τους, δεν είναι δυνατή υπό το παρόν καθεστώς η ένταξη σε χρηματοδοτικά προγράμματα εργασιών εκσυγχρονισμού και αποκατάστασής τους.

Οικονομικά θέματα

- ✘ Σήμερα, η μεγάλη πλειονότητα των ΦΔΠΠ επιχορηγούνται αποκλειστικά από το ΕΠΠΕΡΑΑ ή τα ΠΕΠ για την κάλυψη των αναγκών τους. Είναι πολύπλοκη, χρονοβόρα και γραφειοκρατικά ογκωδέστατη η διαδικασία για την τμηματική λήψη των επιχορηγήσεων, γεγονός που αποβαίνει σε βάρος της υλοποίησης των ουσιαστικών δράσεών τους. Το ίδιο το γεγονός της χρηματοδότησής τους αποκλειστικά με αυτόν τον τρόπο έχει επιπτώσεις και στην εύρυθμη λειτουργία τους.
- ✘ Ο ετήσιος προϋπολογισμός ανά ΦΔΠΠ έχει κυμανθεί από 240.000 έως ~3.000.000 Ευρώ. Για την επιχορήγηση από πλευράς ΕΠΠΕΡΑΑ, ορίζεται κεντρικά ένα ποσό επιχορήγησης ενιαίο για όλους, ανεξαρτήτως των ειδικών αναγκών καθενός και τις πρόσθετες πηγές που μπορεί να έχει.
- ✘ Για τα τεχνικά δελτία που έχουν εγκριθεί μέχρι σήμερα, η μέση διάρκεια αναμονής ήταν 3,5 μήνες, κυμαινόμενη από 1,5 έως 5,5 μήνες. Για αυτά που δεν έχουν εγκριθεί, η όλη διαδικασία μπορεί να ξεπερνάει και το ένα έτος.
- ✘ Σε 75% των ΦΔΠΠ υπάρχουν σοβαρά προβλήματα χρηματοδότησής τους και αμοιβής των εργαζομένων τους.
 - 78% των ΦΔΠΠ έχουν επιχειρήσει να εξασφαλίσουν πρόσθετη χρηματοδότηση με διάφορα μέσα, ενώ αξιόλογο ποσοστό (30%) έχουν τύχει χρηματοδότησης από Ευρωπαϊκά προγράμματα (εκτός ΕΠΠΕΡΑΑ και ΠΕΠ).
 - Οι περισσότεροι φορείς (75%) έχουν εγκεκριμένο τεχνικό δελτίο για την περίοδο 2010-2015.
- ✘ Δεν υπήρξαν κοινά κριτήρια με βάση τα οποία οι ΦΔΠΠ να προσδιορίσουν το κόστος των βασικών διαχειριστικών αναγκών τους και ως εκ τούτου οι σχετικές εκτιμήσεις τους απέχουν εντυπωσιακά τόσο σε απόλυτα μεγέθη όσο και σε σχέση με τον αριθμό και την έκταση των προστατευόμενων αντικειμένων.

Παρακολούθηση - Διαχείριση - Προστασία

- ✘ Μόνον ένας ΦΔΠΠ έχει εγκεκριμένο σχέδιο διαχείρισης.

- 33% των ΦΔΠΠ δηλώνουν ότι οι γνωμοδοτήσεις τους εισακούονται πάντα από τις αρμόδιες για την αδειοδότηση υπηρεσίες και 41% ότι το κάνουν πολύ συχνά.
- ✘ 4 ΦΔΠΠ δεν γνωμοδοτούν καθόλου, ενώ οι απόψεις άλλων 3 εισακούονται σπάνια ή ποτέ.
- ✘ Δεν εφαρμόζεται κανένα σύστημα επιστημονικής παρακολούθησης για είδη σε >60% των ΦΔΠΠ και για τύπους οικοτόπων σε >80% των ΦΔΠΠ.
- ✘ 66% των ΦΔΠΠ δεν ακολουθούν κάποιο πρωτόκολλο συστηματικής οργάνωσης των δεδομένων, 44% δεν τηρούν αρχείο χωρικών δεδομένων και 37% δεν τηρούν ούτε ηλεκτρονικό αρχείο δεδομένων.
- ✘ Η πλειονότητα των ΦΔΠΠ (>50%) δηλώνουν ότι έχουν εντάξει λίγο ή καθόλου στα τεχνικά τους δελτία τα προβλεπόμενα στην Ειδική Περιβαλλοντική Μελέτη (ΕΠΜ) ή στο Διαχειριστικό Σχέδιο της προστατευόμενης περιοχής (εγκεκριμένο ή μη) μέτρα, δράσεις και έργα.
- ✘ Οι περισσότεροι ΦΔΠΠ (>60%) έχουν αξιολογήσει τις απειλές και πιέσεις που αντιμετωπίζει η περιοχή τους, αλλά σε μεγάλο βαθμό δεν τις έχουν λάβει υπόψη τους στο σχεδιασμό και την εφαρμογή της παρακολούθησης ειδών και οικοτόπων.

Ενημέρωση - Φύλαξη - Εποπτεία

- ✘ Με ελάχιστες εξαιρέσεις, οι τοπικές κοινωνίες δεν έχουν κατανοήσει το ρόλο των ΦΔΠΠ ούτε έχουν αποδεχθεί τις προστατευόμενες περιοχές.
- ✘ >40% των ΦΔΠΠ ασχολούνται σπάνια ή καθόλου με την ενημέρωση της τοπικής κοινωνίας.
- Σχέδιο εποπτείας-φύλαξης εφαρμόζεται σε >70% ΦΔΠΠ.
- ✘ >40% των ΦΔΠΠ συνεργάζονται λίγο ή καθόλου με τις άλλες αρμόδιες αρχές για τη φύλαξη της περιοχής και την εφαρμογή της νομοθεσίας σε αυτήν.
- ✘ Η φύλαξη αξιολογείται ως λίγο ή καθόλου επαρκής από >85% των ΦΔΠΠ.

Διαύγεια – Διαφάνεια – Συντονισμός

- Όλοι οι ΦΔΠΠ τηρούν πρακτικά για τις συνεδριάσεις του ΔΣ.
- >85% των ΦΔΠΠ συνήθως διανέμουν έγκαιρα τα Πρακτικά στα μέλη του ΔΣ.
- >85% των ΦΔΠΠ δηλώνουν έτοιμοι να εφαρμόσουν ή εφαρμόζουν ήδη το πρόγραμμα Διαύγεια.
- Σε >60% των ΦΔΠΠ πραγματοποιούνται ετήσιοι έλεγχοι της οικονομικής διαχείρισης από ορκωτούς λογιστές.
- Περισσότεροι από τους μισούς ΦΔΠΠ συνεργάζονται πολύ με τις άλλες αρχές για την εφαρμογή της νομοθεσίας.

- ✘ 4 ΦΔΠΠ δηλώνουν ότι ποτέ ή μόνο σπάνια τηρούν τις απαραίτητες διαδικασίες σε σχέση με τις αποφάσεις του ΔΣ ή την οικονομική διαχείριση των πόρων ή τις διαδικασίες ανάθεσης.
- ✘ Μόνον οι μισοί ΦΔΠΠ θεωρούν ικανοποιητική τη συνεργασία τους με τις αρμόδιες αποκεντρωμένες υπηρεσίες σε τοπικό επίπεδο.
- ✘ 65% των ΦΔ κρίνουν λίγο ή καθόλου ικανοποιητική τη συνεργασία τους με τις αρμόδιες κεντρικές υπηρεσίες του Υ.Π.Ε.Κ.Α. και 55% με αυτές του ΕΠΠΕΡΑΑ.

ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΤΟΥ ΘΕΣΜΟΥ

ΣΗΜΑΝΤΙΚΟΤΕΡΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ - ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗΣ - ΚΡΙΤΗΡΙΑ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ

Στο σκέλος αυτό παρουσιάζονται ανά μείζονα θεματική ενότητα τα περισσότερα σοβαρά προβλήματα που έχουν προκύψει από την εφαρμογή του θεσμού των Φορέων Διαχείρισης Προστατευόμενων Περιοχών. Σε αυτή την αποτίμηση συνέβαλαν οι ΦΔΠΠ με το σχολιασμό τους στις διαφορετικές ενότητες του ερωτηματολογίου, αλλά η συνολική αξιολόγηση προέκυψε με βάση τις απόψεις και άλλων άμεσα ή έμμεσα εμπλεκόμενων, όπως και τις προσωπικές εμπειρίες και εκτιμήσεις των μελών της Επιτροπής 'Φύση 2000'. Παράλληλα επιχειρήθηκε περισσότερο ή λιγότερο αδρή προσέγγιση της αντιμετώπισής τους, ενώ προτείνονται συναφή κριτήρια με βάση τα οποία θα μπορούσαν να αξιολογηθούν οι επιδόσεις και η αποτελεσματικότητα καθενός ΦΔΠΠ, ξεχωριστά.

1. **ΘΕΣΜΙΚΗ ΚΑΤΟΧΥΡΩΣΗ, ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΣΤΗΡΙΞΗ, ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΑΠΟΔΟΧΗ:** Σήμερα (2011), πάνω από 10 χρόνια μετά την έναρξη εφαρμογής του θεσμού των ΦΔΠΠ, υπάρχουν πολλές περιοχές χωρίς κανένα απολύτως θεσμικό πλαίσιο, άλλες με πεπαλαιωμένο και αναποτελεσματικό (π.χ. βασιλικά διατάγματα), ενώ προβληματική είναι η κατάσταση για την πλειονότητα των περιοχών που χαρακτηρίστηκαν με Κοινή Υπουργική Απόφαση (ΚΥΑ). Η λανθασμένη επιλογή των ΚΥΑ από πλευράς Πολιτείας (2002) για τη θεσμική θωράκιση των προστατευόμενων περιοχών επαναφέρει σήμερα το θέμα της προστασίας και τις σχετικές διαδικασίες περίπου εκεί όπου ήταν πριν 10 χρόνια, αφού θα πρέπει να αντικατασταθούν από Προεδρικά Διατάγματα (ΠΔ). Μεγάλο πρόβλημα σε σχέση με αυτή την εξέλιξη αποτελεί το γεγονός ότι οι Ειδικές Περιβαλλοντικές Μελέτες (ΕΠΜ), στις οποίες βασίστηκαν οι ΚΥΑ, είναι ξεπερασμένες πια και δεν μπορούν εύκολα να στηρίξουν τα νέα ΠΔ. Μετά την έκδοση των ΠΔ, αμέσως επόμενος στόχος οφείλει να είναι η έκδοση Κανονισμού Διοίκησης και Λειτουργίας της Προστατευόμενης Περιοχής, σύμφωνα με τα οριζόμενα στο ν. 2742/1999. Σημειωτέον ότι σύμφωνα με το νέο νόμο 3937/2011 «Διατήρηση της βιοποικιλότητας και άλλες

διατάξεις», η Επιτροπή ‘Φύση 2000’ πρέπει να γνωμοδοτεί επί των σχεδίων ΠΔ πριν από την έκδοσή τους.

Πέραν του νομικού σκέλους, για να υπάρξει πραγματικό αποτέλεσμα, θα πρέπει να υπάρχει συνεχής πολιτική στήριξη αλλά και αποδοχή από την τοπική κοινωνία και τους εκεί μετόχους διαχείρισης (stakeholders). Κατά συνέπεια, είναι αναγκαίο να γίνονται σαφή τα όρια της προστατευόμενης περιοχής και οι περιορισμοί που συνεπάγεται το καθεστώς προστασίας, αλλά επιπλέον και οι *ευκαιρίες για ανάπτυξη και τα πολλά οφέλη* που προκύπτουν ή μπορούν να προκύψουν από αυτό, βραχυ-, μεσο- ή μακροπρόθεσμα, ώστε να διασφαλιστεί η μεγαλύτερη δυνατή υποστήριξη. Οι ΦΔΠΠ θα μπορούσαν πραγματικά να αποτελέσουν ένα εργαλείο πράσινης ανάπτυξης. Δεδομένης μάλιστα και της σημασίας που έχει η συμμετοχική διαχείριση στην επίτευξη των στόχων προστασίας, είναι σκόπιμο να εξεταστούν οι προϋποθέσεις και να ενθαρρυνθεί και επιχειρηθεί η εμπλοκή εμπροσώπων της τοπικής κοινωνίας σε θέματα διαχείρισης της προστατευόμενης περιοχής.

Προτάσεις

- Θα πρέπει να δοθεί προτεραιότητα στη θεσμική θωράκιση των ΦΔΠΠ. Είναι απαραίτητη η επίσπευση των διαδικασιών, κυρίως από πλευράς υπηρεσιών του Υ.Π.Ε.Κ.Α., για την έκδοση ΠΔ χαρακτηρισμού των προστατευόμενων περιοχών.
- Η ηγεσία του Υ.Π.Ε.Κ.Α. θα πρέπει να διαφυλάσσει το κύρος των ΦΔΠΠ στηρίζοντάς τους με κάθε τρόπο, πολιτικό και διοικητικό, ώστε να ασκήσουν αποτελεσματικά το ρόλο που τους έχει ανατεθεί.
- Είναι αναγκαία η ενίσχυση των επιχειρησιακών δυνατοτήτων της Επιτροπής ‘Φύση 2000’ προκειμένου να ανταποκριθεί στις υποχρεώσεις της. Θα πρέπει να αναζητηθεί άμεσα υποστηρικτικός μηχανισμός των δραστηριοτήτων της.
- Είναι απαραίτητη η δραστηριοποίηση των ΦΔΠΠ σε στοχευμένες δράσεις περιβαλλοντικής ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης, όπως και προώθησης διαδικασιών συμμετοχής της τοπικής κοινωνίας σε θέματα που αφορούν τη διαχείριση της προστατευόμενης περιοχής.

Προτεινόμενα Κριτήρια Αξιολόγησης των ΦΔΠΠ:

- Ποιοι ΦΔΠΠ έχουν προβεί σε δράσεις περιβαλλοντικής ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης; Σε ποιο βαθμό; Σε ποιο επίπεδο (τοπικό, περιφερειακό, εθνικό, διεθνές);

- Ποιοι ΦΔΠΠ έχουν προβεί σε δράσεις ενθάρρυνσης της τοπικής κοινωνίας για συμμετοχικές διαδικασίες; Σε ποιο βαθμό; Με τι αποτελέσματα;

2. **ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ:** Η έλλειψη σταθερής χρηματοδότησης είναι ένα από τα μείζονα προβλήματα των ΦΔΠΠ, αφού συνδέεται υποχρεωτικά με ασυνέχεια και βεβαίως δεν επιτρέπει αποτελεσματικό προγραμματισμό. Σε θέματα προστασίας της φύσης, η ασυνέχεια, είτε στη θεσμική κατοχύρωση είτε στην επιχειρησιακή ικανότητα, μπορεί να είναι καταστρεπτική, αφού μπορεί να ακυρώσει ακόμα και σοβαρές και αποτελεσματικές προηγούμενες προσπάθειες. Δεν είναι λίγα τα σημερινά παραδείγματα ματαίωσης των προοπτικών που υπήρχαν από αυτή την τραγική απουσία πρόβλεψης για σταθερή - έστω μικρή - χρηματοδότηση των ΦΔΠΠ.

Είναι προφανές ότι *οι λειτουργικές ανάγκες δεν μπορούν να καλύπτονται από ευρωπαϊκό ή άλλο πρόγραμμα-χρηματοδοτικό μέσο και οι βασικές δράσεις προστασίας δεν μπορούν να αναβάλλονται* μέχρις ότου βρεθεί πρόθυμος χρηματοδότης. Είναι υποχρέωση της Πολιτείας να διασφαλίσει τη βασική χρηματοδότηση προστασίας της βιοποικιλότητας, όπως και των θεσμών που συνδέονται με αυτήν.

Παράλληλα, οι ΦΔΠΠ θα πρέπει να *διευκολυνθούν από την Πολιτεία* στην αναζήτηση μη κρατικών πόρων. Η αλλαγή του καθεστώτος ΦΠΑ για τους ΦΔΠΠ θα μπορούσε να συμβάλει ιδιαίτερα προς την κατεύθυνση αυτή. Το ίδιο θα συμβάλει και η προτεινόμενη σταθερή κρατική επιχορήγησή τους, αφού θα τους επιτρέψει να συμμετέχουν σε προγράμματα καλύπτοντας ή δικαιολογώντας την απαιτούμενη ίδια συμμετοχή που αποτελεί προϋπόθεση για πολλά ευρωπαϊκά προγράμματα. Παράλληλα, θα πρέπει να βοηθηθούν κεντρικά, σε επιστημονικό και διαχειριστικό επίπεδο, ώστε να υπάρξει από πλευράς τους κοινή προσέγγιση στην αποτίμηση του κόστους των απολύτως αναγκαίων για καθένα δράσεων προστασίας.

Θα πρέπει να τονιστεί ότι η μέχρι σήμερα επιλογή από πλευράς Πολιτείας της οικονομικής ενίσχυσης των ΦΔΠΠ αποκλειστικά μέσω του ΕΠΠΕΡΑΑ, για την πλειονότητά τους, δημιουργεί σοβαρά προβλήματα και τους ωθεί να κινούνται στα όρια της νομιμότητας τόσο ως προς τις δραστηριότητες του στελεχειακού τους δυναμικού όσο και ως προς την αιτιολόγηση των δαπανών τους. Δαπάνες που συνδέονται με την καθημερινή λειτουργία (π.χ. τέλη κυκλοφορίας οχημάτων, ασφάλειες, συντήρηση, βλάβες και πλήθος άλλες) δεν είναι επιλέξιμες, σύμφωνα με τους κανόνες του Προγράμματος. Η παράβλεψη των κανόνων επιλεξιμότητας προφανώς προσκρούει σε αθέτηση υπογραμμένων συμφωνιών και παραβίαση της νομιμότητας. Η πλήρης τήρηση δεν θα επέτρεπε τη λειτουργία τους.

Η πολύ πρόσφατη απόφαση του Υ.Π.Ε.Κ.Α., κατά τη φάση ολοκλήρωσης της έκθεσης, για πρόσθετη ενίσχυση των ΦΔΠΠ με πόρους από το

Πράσινο Ταμείο προκειμένου να αντιμετωπιστεί το θέμα των μη επιλέξιμων δαπανών, είναι μια θετική εξέλιξη.

Προτάσεις

- Η Πολιτεία θα πρέπει να αναλάβει την οικονομική στήριξη τουλάχιστον των λειτουργικών αναγκών και ενός πυρήνα βασικών δράσεων προστασίας των ΦΔΠΠ και να την εξασφαλίσει σε συνεχή βάση. Οι σχετικοί πόροι μπορούν να προέρχονται από το νεοσύστατο Πράσινο Ταμείο, αλλά είναι επιβεβλημένη και η εγγραφή σχετικού κονδυλίου στον τακτικό προϋπολογισμό.
- Η κρατική επιχορήγηση προς τους ΦΔΠΠ θα πρέπει να είναι ανάλογη των ειδικών αναγκών καθενός. Οι μέχρι σήμερα οριζόντιες ρυθμίσεις ισόποσης ενίσχυσης έχουν αποδειχθεί λανθασμένες.
- Οι αρμόδιες υπηρεσίες του Υ.Π.Ε.Κ.Α. σε συνεργασία με την Επιτροπή 'Φύση 2000' και τους ΦΔΠΠ θα πρέπει να προσδιορίσουν τις βασικές δράσεις προστασίας ανά ΦΔΠΠ.
- Η Επιτροπή 'Φύση 2000' έχει ήδη ξεκινήσει διαδικασία αποτίμησης των αναγκών των ΦΔΠΠ για δράσεις διαχείρισης και προστασίας. Θα χρειαστεί ενίσχυση των προσπαθειών της προκειμένου να την ολοκληρώσει.
- Η Πολιτεία θα πρέπει να ενθαρρύνει και να διευκολύνει την ανάληψη δραστηριοτήτων αναζήτησης πρόσθετων πόρων από πλευράς ΦΔΠΠ, να θεσμοθετήσει απόδοση ειδικών τελών σε αυτούς όπως και τις σχετικές διαδικασίες, καθώς και να αποσαφηνίσει τις διαδικασίες αποδοχής πρόσθετων χρηματοδοτήσεων. Σε αυτό το πλαίσιο, είναι υποχρεωτική και η αλλαγή του καθεστώτος ΦΠΑ.
- Οι ΦΔΠΠ θα πρέπει να δραστηριοποιηθούν στην αναζήτηση μη κρατικών πόρων ανταποκρινόμενοι στις αρμοδιότητες που τους έχουν δοθεί και αναλαμβάνοντας ειδικές προς τούτο δράσεις ή και υποβάλλοντας ή συμμετέχοντας σε προτάσεις προς χρηματοδότηση, στο πλαίσιο εθνικών, ευρωπαϊκών ή διεθνών προγραμμάτων.
- Να εξεταστεί η δυνατότητα διορισμού ορκωτών λογιστών-ελεγκτών κεντρικά, από την εποπτεύουσα αρχή, ώστε να είναι δυνατές η αξιολόγηση καθενός ΦΔΠΠ ξεχωριστά, όπως και του συνόλου τους, καθώς και μεταξύ τους συγκρίσεις που θα μπορούσαν να οδηγήσουν σε πιο επιτυχή αναζήτηση αιτίων και σε συντονισμένη και πιο αποτελεσματική αντιμετώπιση τυχόν προβληματικών περιπτώσεων.

Προτεινόμενα Κριτήρια Αξιολόγησης των ΦΔΠΠ:

- Ποιοι ΦΔΠΠ έχουν δραστηριοποιηθεί προς την κατεύθυνση αναζήτησης πρόσθετων πόρων; Προς ποια κατεύθυνση και πώς;
- Ποιοι ΦΔΠΠ πέτυχαν αύξηση των χρηματοδοτικών πόρων τους από τέτοιου τύπου δραστηριοποίηση; Σε ποιο βαθμό;

3. **ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΣΗ:** Το σύστημα διακυβέρνησης των ΦΔΠΠ που βασίστηκε στην επιλογή αντιπροσώπευσης των κύριων μετόχων διαχείρισης (stakeholders) στην εκάστοτε περιοχή, προερχόμενων συγκεκριμένα από την κεντρική διοίκηση (επιμέρους υπουργεία), τις τοπικές αρχές, τους εκεί παραγωγικούς φορείς και δραστηριοποιούμενες ΜΚΟ, μαζί με ειδικούς επιστήμονες στα Διοικητικά τους Συμβούλια, ήταν πρωτοπόρο για τα δεδομένα της Ελλάδας. Θα μπορούσε να αποδώσει, στο βαθμό που θα λειτουργούσε πραγματικά αντιπροσωπευτικά, δηλαδή οι εκπρόσωποι να μετέφεραν όχι προσωπικές τους απόψεις αλλά συνισταμένες απόψεις του φορέα που εκπροσωπούν, μετά από εσωτερικές διαβουλεύσεις. Με ένα τέτοιο σύστημα δυνητικά εξασφαλίζεται άμεση μεταφορά πληροφορίας, απόψεων, προτεραιοτήτων όσο και απαραίτων ορίων από πλευράς εκπροσωπούμενων φορέων έτσι ώστε θέματα και τυχόν αντιρρήσεις που τα συνοδεύουν να συζητούνται και επιλύονται σε μεγάλο βαθμό εσωτερικά, πριν βγουν στην ευρύτερη κοινωνία. Δεν κατάφερε όμως να λειτουργήσει έτσι, τόσο λόγω εγγενών όσο και εξωγενών κυρίως αδυναμιών. Τα σημαντικότερα σχετικά προβλήματα που έχουν εντοπιστεί είναι τα εξής:

Η συστηματική απουσία μελών του ΔΣ. Αφορά κυρίως εκπροσώπους υπουργείων και αιρετούς (δήμαρχοι, νομάρχες). Οι απουσίες εκπροσώπων από τα υπουργεία, μεταξύ των οποίων και από το κατεξοχήν αρμόδιο Υ.Π.Ε.Κ.Α. συνδέονται κυρίως με το γεγονός ότι οι υπάλληλοι δεν καλύπτονται οικονομικά αλλά ούτε και νομικά.

Η απουσία βασικών μετόχων διαχείρισης της περιοχής από τα ΔΣ. Υπήρξαν περιπτώσεις που οι ορισμένοι ως εκπρόσωποι Υπουργείων, μεταξύ των οποίων και του κατεξοχήν αρμόδιου Υ.Π.Ε.Κ.Α., δεν είχαν πραγματική σχέση με τα υπουργεία που εκπροσωπούσαν και δεν συμμετείχαν ή ακόμα και εμπόδιζαν τη λήψη αποφάσεων. Σε άλλες περιπτώσεις, παραγωγικοί φορείς με σημαντική παρουσία στην περιοχή δεν εκπροσωπούσαν στα ΔΣ και αντ' αυτών συμμετείχαν άλλοι με πολύ μικρότερη. Σε μικρότερο βαθμό, το ίδιο μπορεί να ισχύει και για ΜΚΟ.

Η μετατόπιση του ρόλου του ΔΣ. Όλοι οι ΦΔΠΠ έπρεπε για κάποιο διάστημα να λειτουργήσουν αποκλειστικά και μόνο με τα Διοικητικά τους Συμβούλια, μέχρις ότου γίνουν οι απαραίτητες διαδικασίες και προσληφθεί προσωπικό. Αυτή η κατάσταση συνεχίζεται ακόμη και σήμερα για πολλούς ΦΔΠΠ. Έτσι, αντί να δίνει μόνο τις βασικές κατευθύνσεις, το ΔΣ και κυρίως ο πρόεδρος του εμπλέκεται στην καθημερινή διεκπεραίωση των

επιστημονικών, διοικητικών, γραμματειακών και άλλων εργασιών των ΦΔΠΠ.

Οι μεγάλες ευθύνες, οι εξαιρετικά πολλές αρμοδιότητες των 'εθελοντών' προέδρων και οι αδυναμίες τους. Σύμφωνα με το νόμο (ν. 2742), οι πρόεδροι θα πρέπει να είναι πρόσωπα με επιστημονικές γνώσεις και εμπειρία σε θέματα προστασίας του φυσικού περιβάλλοντος. Στην πραγματικότητα, για να ανταποκριθούν στα καθήκοντά τους, οφείλουν να έχουν επιστημονική γνώση για οικολογία και περιβάλλον, για προστασία ειδών και οικοτόπων, αλλά ταυτόχρονα να γνωρίζουν και από διοίκηση. Οι πρόεδροι που επελέγησαν πρόσφατα, μετά τη λήξη της τριετούς θητείας των προηγούμενων, είναι όλοι - σε μικρότερο ή μεγαλύτερο βαθμό - σχετικοί με το αντικείμενο. Ωστόσο, δεν έχουν πάντα την απαιτούμενη διοικητική ωριμότητα ώστε να αντεπεξέλθουν στο έργο τους, πολύ περισσότερο όταν το στελεχιακό δυναμικό του φορέα, στον οποίο προεδρεύουν, είναι περιορισμένο. Αντίθετα, επιλογές του παρελθόντος - στα όρια παράβασης του νόμου - με τοποθέτηση στη θέση του προέδρου αιρετών (Δημάρχου, Νομάρχου, Περιφερειάρχη), ενώ εξασφάλιζαν τη διοικητική επάρκεια, έπασχαν έντονα από πλευράς γνώσης του αντικειμένου, των στόχων δημιουργίας των ΦΔΠΠ και του ρόλου τους.

Επισημαίνεται ότι ο θεσμός των άμισθων προέδρων θα μπορούσε να λειτουργήσει αποτελεσματικά μόνον εφόσον οι ΦΔΠΠ διέθεταν πλήρες στελεχιακό δυναμικό, όπως προβλέπεται από το νόμο. Όταν αυτό δεν ισχύει, οι απαιτήσεις σε χρόνο και προσωπική εργασία από τον 'εθελοντή' πρόεδρο, μπορεί να είναι πολύ μεγαλύτερες αυτών που αναλογούν σε πλήρη και αποκλειστική απασχόληση. Σε τέτοια περίπτωση και εφόσον ο πρόεδρος είναι ενεργός επαγγελματικά, είναι αναμενόμενο ότι δεν θα μπορέσει επαρκώς να ανταποκριθεί στα σχετικά με το ΦΔΠΠ καθήκοντά του για μεγάλο διάστημα, εάν δεν υπάρχουν άλλες παράπλευρες ρυθμίσεις.

Επισημαίνεται ακόμη ότι οι πρόεδροι των ΦΔΠΠ, όπως και οι ίδιοι οι ΦΔΠΠ, θα πρέπει να αντιμετωπίσουν την αδιαφορία αλλά και ενδεχόμενη αλαζονεία των αιρετών εκπροσώπων της τοπικής κοινωνίας, μέσα και έξω από τα ΔΣ, που κινούνται και με τη δύναμη που τους δίνουν οι ψηφοφόροι τους. Ανάλογα θα πρέπει να αντιμετωπίσουν δυσλειτουργικές υπηρεσίες που επικαλούμενες νομικά κενά παραβλέπουν ή αδειοδοτούν με τρόπο που αφήνει περιθώρια ή και επιτρέπει παραβατικές συμπεριφορές υποσιμύποντας με τον τρόπο αυτό τις προσπάθειες προστασίας. Και για τα δύο, είναι αναγκαία η καθαρή στήριξη των ΦΔΠΠ και των προέδρων τους από πλευράς Υ.Π.Ε.Κ.Α.

Υπό τις πραγματικές, σημερινές συνθήκες λειτουργίας των ΦΔΠΠ, η οποία είναι προεδροκεντρική σε σημαντικό βαθμό, είναι σκόπιμο να υπάρχει ένα *αντιμίσθιο των υπηρεσιών που παρέχουν οι πρόεδροι*. Από την άλλη, όλα τα έξοδα μετακινήσεών τους, όπως και ενδεχομένως και άλλων μελών του ΔΣ,

θα πρέπει να είναι πλήρως και απολύτως αιτιολογημένα. Παράλληλα, και ακριβώς επειδή η θέση του προέδρου στα ΔΣ των ΦΔΠΠ δεν είναι τιμητική αλλά απαιτεί ικανότητες, αφιέρωση χρόνου και παραγωγή έργου, θα πρέπει να ενεργοποιηθεί, σύμφωνα και με τα παραπάνω, μηχανισμός στήριξης και εποπτείας, όπως και αποτίμησης των επιδόσεων των προέδρων από την αρμόδια υπηρεσία του Υ.Π.Ε.Κ.Α.

Οι αδυναμίες των άλλων μελών των ΔΣ. Όπως αναφέρθηκε για τους προέδρους, έτσι και πολλά μέλη των ΔΣ των ΦΔΠΠ εμφανίζουν δυσλειτουργίες που σχετίζονται με το γεγονός ότι δεν τους είναι σαφές το 'αντικείμενο' που καλούνται να υπηρετήσουν. Συχνά, οι αναπτυξιακές δυνατότητες και προοπτικές, ανεξαρτήτως συμβατότητας ή μη, αντιμετωπίζονται από αυτούς ως υπέρτερες συγκριτικά με τις ανάγκες για διατήρηση και προστασία της φύσης, που είναι ακριβώς αυτές για τις οποίες δημιουργήθηκαν οι ΦΔΠΠ.

Προτάσεις

- Οι εκπρόσωποι των υπουργείων θα πρέπει να έχουν γνώση του αντικειμένου και να προέρχονται κατεξοχήν από τις τοπικές αποκεντρωμένες υπηρεσίες των υπουργείων, όπου αυτό είναι εφικτό.
- Οι εκπροσωπούμενοι φορείς στα ΔΣ των ΦΔΠΠ οφείλουν να αναζητήσουν, να προτείνουν και να διασφαλίσουν αμφίδρομη ενημέρωση από και προς τον εκπρόσωπό τους.
- Οι ΦΔΠΠ θα πρέπει να εισηγούνται προς το Υ.Π.Ε.Κ.Α. ανά 5ετία για τους σημαντικότερους παραγωγικούς φορείς και για τις ΜΚΟ που δραστηριοποιούνται στην περιοχή τους. Ανάμεσά τους να κάνει το Υ.Π.Ε.Κ.Α. την επιλογή των εκπροσωπούμενων φορέων στα ΔΣ των ΦΔΠΠ.
- Να διατηρηθεί η διαδικασία εκδήλωσης ενδιαφέροντος για διορισμό σε θέση προέδρου ΦΔΠΠ. Στο σχετικό κείμενο για την εκδήλωση ενδιαφέροντος, να περιγράφεται με σαφήνεια ο ρόλος και οι υποχρεώσεις του προέδρου και να γνωστοποιείται η κατάσταση ως προς το στελεχιακό δυναμικό ανά ΦΔΠΠ. Επιθυμητή θα πρέπει να είναι και προηγούμενη διοικητική εμπειρία των υποψηφίων.
- Στις προσκλήσεις που στέλνονται από το Υ.Π.Ε.Κ.Α. σε επιμέρους φορείς για ορισμό εκπροσώπων να αναφέρεται ότι θα πρέπει να έχουν και σχετική γνώση στο αντικείμενο της διαχείρισης και προστασίας του περιβάλλοντος.

- Να προβλεφθεί και να δίνεται στους προέδρους ένα καθορισμένο αντιμίσθιο για τις υπηρεσίες που παρέχουν και να υπάρχει αποτίμηση του έργου τους στο μέσο και στο τέλος της τριετούς θητείας τους, από πλευράς αρμόδιας υπηρεσίας του Υ.Π.Ε.Κ.Α.
- Οι πρόεδροι και τα άλλα μέλη των ΔΣ να παρακολουθούν ειδικά σεμινάρια πριν αναλάβουν το έργο τους.
- Οι αρμόδιες υπηρεσίες του Υ.Π.Ε.Κ.Α. σε συνεργασία με την Επιτροπή 'Φύση 2000' και συναρμόδια Υπουργεία να προσδιορίσουν το περιεχόμενο ειδικών σεμιναρίων και εισηγητές: α) για θέματα προστασίας όπως και ευκαιριών ανάπτυξης που προσφέρουν οι προστατευόμενες περιοχές και β) για θέματα διοίκησης, που θα απευθύνονται στα μέλη των ΔΣ των ΦΔΠΠ, αλλά και σε στελέχη των σχετικών υπηρεσιών.
- Οι αρμόδιες υπηρεσίες του Υ.Π.Ε.Κ.Α. σε συνεργασία με αρμόδιους φορείς της Διοίκησης [π.χ. Ινστιτούτο Επιμόρφωσης (ΙΝΕΠ), Εθνικό Κέντρο Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης (ΕΚΔΔΑ)] να αναλάβουν κεντρικά την οργάνωση των ειδικών ως άνω σεμιναρίων.
- Η ηγεσία του Υ.Π.Ε.Κ.Α. να στηρίζει το συντονιστικό ρόλο των ΦΔΠΠ ως προς τις δράσεις διαχείρισης, όπως και τις προσπάθειές τους να διατηρήσουν σε ικανοποιητικό επίπεδο είδη και οικοτόπους στις περιοχές ευθύνης τους, ώστε να ανταποκριθεί η χώρα στις εθνικές, ευρωπαϊκές και διεθνείς υποχρεώσεις της.
- Οι ΦΔΠΠ να επικαιροποιήσουν τους κανονισμούς λειτουργίας τους ώστε να κωδικοποιηθούν οι αλλαγές που έχουν συμβεί την τελευταία δεκαετία στην εθνική και κοινοτική νομοθεσία, όπως και να αποσαφηνιστούν θέματα αναφορικά με αρμοδιότητες, μισθοδοσία και αξιολόγηση προσωπικού.

Προτεινόμενα Κριτήρια Αξιολόγησης των ΦΔΠΠ:

- Ποιοι ΦΔΠΠ συνεδριάζουν τουλάχιστον ανά διμήνο;
- Ποιοι ΦΔΠΠ τηρούν πάντα και διανέμουν έγκαιρα τα πρακτικά στα άλλα μέλη του ΔΣ;
- Ποιοι ΦΔΠΠ εφαρμόζουν τους κανονισμούς λειτουργίας και τηρούν τις προβλεπόμενες διατάξεις;
- Ποιοι ΦΔΠΠ τηρούν τις απαραίτητες διαδικασίες σε σχέση με τις αποφάσεις του ΔΣ και την οικονομική διαχείριση των πόρων;

- Σε ποιους ΦΔΠΠ έχει υπάρξει πρόβλημα παραμονής των εκάστοτε προέδρων στο αξίωμά τους, μέχρι το τέλος της θητείας τους;
 - Σε ποιους ΦΔΠΠ είναι ενεργά και άλλα μέλη του ΔΣ, πλην του προέδρου;
 - Σε ποιους ΦΔΠΠ υπάρχει η αίσθηση ότι τα μέλη του ΔΣ αντιλαμβάνονται ότι συμμετέχουν σε ένα φορέα προστασίας της φύσης και λειτουργούν ανάλογα;
4. **ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ:** Η διαχείριση της εκάστοτε προστατευόμενης περιοχής, στο σύνολό της όπως και των επιμέρους προστατευόμενων αντικειμένων της, είναι ουσιαστικά ο λόγος ύπαρξης των ΦΔΠΠ. Οι δράσεις διαχείρισης προϋποθέτουν δράσεις παρακολούθησης ώστε να γίνει γνωστή με ακρίβεια η αρχική κατάσταση, να ιεραρχηθούν οι προτεραιότητες και να ληφθούν τα κατάλληλα μέτρα, αλλά και ακολούθως, μετά την εφαρμογή δράσεων διαχείρισης, ώστε να αξιολογηθεί η αποτελεσματικότητά τους και αναλόγως να συνεχιστούν, διακοπούν ή τροποποιηθούν. Συναφής με τη διαχείριση είναι και η αρμοδιότητα γνωμοδότησης για έργα και δραστηριότητες στην περιοχή ευθύνης των ΦΔΠΠ.

Σχέδια διαχείρισης. Είναι απολύτως αναγκαία για κάθε προστατευόμενη περιοχή. Περιγράφουν τα προβλήματα και τις ευκαιρίες για τη διαχείριση-διατήρηση της βιοποικιλότητας στις διαφορετικές εκφάνσεις της, του χώρου ως σύνολο και των επιμέρους στοιχείων του τοπίου, ενώ παρέχουν τη δυνατότητα επίτευξης με σαφήνεια ορισμένων στόχων σε συγκεκριμένο χρονικό διάστημα και μέσα από συγκεκριμένες δράσεις και χρηματοδοτικά πλαίσια. Στα σχέδια διαχείρισης περιγράφονται τα χαρακτηριστικά μιας περιοχής όπως και πώς προέκυψαν, διαμορφώνονται στόχοι και προτεραιότητες διαχείρισης-διατήρησης και παράγεται ένα ρεαλιστικό σχέδιο επίτευξής τους. Η απουσία τους υπονοεί αδυναμία άσκησης διαχείρισης που να οδηγεί σε βιώσιμη ανάπτυξη και προστασία. Εκτιμάται ότι οι λόγοι απουσίας τους ακόμα και σήμερα για το σύνολο των ΦΔΠΠ σχετίζονται περισσότερο με αδυναμίες της κεντρικής διοίκησης και λιγότερο με αυτές των ίδιων των ΦΔΠΠ.

Επιπλέον, υπάρχουν και τεχνικοί λόγοι που συμβάλλουν σε καθυστέρηση. Με τον τρόπο που προκρίθηκε να εκπονούνται τα σχέδια διαχείρισης - εξωτερικά με ανάθεση μελέτης και όχι από το στελεχιακό δυναμικό των ΦΔΠΠ - απαιτείται διαχειριστική επάρκεια που δεν έχουν οι ΦΔΠΠ. Γι' αυτό αναζητούν τη συνδρομή άλλων, κυρίως δήμων, περιφερειών (και μέχρι πρότινος νομαρχιών) που τη διαθέτουν. Αυτά τα θέματα, όμως, δεν αποτελούν προτεραιότητες των εξωτερικών φορέων, δεν υπάρχει ιδιαίτερος ζήλος για την προώθησή τους και οι όποιες αλλαγές σ' αυτούς, μετά από εκλογές ή άλλα συμβάντα, συμβάλλουν σε ακόμα μεγαλύτερες καθυστερήσεις. Σύμφωνα με το ν. 3937/2011, οι προδιαγραφές και το περιεχόμενο των σχεδίων διαχείρισης καθορίζονται με απόφαση του

Υπουργού Π.Ε.Κ.Α. που εκδίδεται μέσα σε ένα έτος από την έναρξη ισχύος του. Με τον ίδιο νόμο, ορίζεται ότι τα σχέδια διαχείρισης εγκρίνονται, ανάλογα με την κατηγορία στην οποία ανήκει η προστατευόμενη περιοχή, είτε από τον Υπουργό Π.Ε.Κ.Α. ή το Γενικό Γραμματέα Αποκεντρωμένης Διοίκησης. Κρίνουμε απαραίτητη τη συνολική επανεξέταση των θεμάτων που σχετίζονται με την εκπόνηση διαχειριστικών σχεδίων.

Παρακολούθηση. Διαχείριση της φύσης και των επιμέρους στοιχείων της χωρίς επιστημονική παρακολούθηση είναι αδιανόητη. Οι δράσεις παρακολούθησης συνήθως έχουν σαφείς χρονικούς περιορισμούς, *δεν φθάνουν αν γίνουν μόνο μια χρονιά* και οφείλουν να γίνονται συστηματικά ακολουθώντας αξιόπιστη επιστημονική μέθοδο. Όλοι οι ΦΔΠΠ πρέπει να εντάξουν δράσεις παρακολούθησης στον προγραμματισμό τους. Αρκετοί ΦΔΠΠ έχουν ήδη σχεδιάσει και εφαρμόζουν, ανάλογα με τις δυνατότητές τους σε πόρους και ανθρώπινο δυναμικό, δράσεις παρακολούθησης. Παρότι τέτοιες δράσεις μπορεί να παρέχουν επαρκή πληροφορία σε τοπικό επίπεδο και για ορισμένο χρονικό διάστημα, πολύ δύσκολα μπορούν να αξιοποιηθούν σε άλλες κλιμακίες χώρου και χρόνου, εάν αυτό δεν έχει εξαρχής προβλεφθεί. Απαιτείται σχεδιασμός και εφαρμογή ενιαίου συστήματος επιστημονικής παρακολούθησης με κοινά για όλους πρωτόκολλα εργασίας και με προβλέψεις για τακτική επανάληψη εργασιών, όπως και για έκτακτη, εάν υπάρξει ανάγκη. Επίσης είναι σκόπιμη η εξειδικευμένη επιμόρφωση στελεχών των ΦΔΠΠ ώστε να μπορούν να υλοποιούν προγράμματα παρακολούθησης με το σύστημα της αυτεπιστασίας, όπου αυτό είναι εφικτό.

Πέραν της εθνικής της υποχρέωσης να διαφυλάξει το βιολογικό της πλούτο, ως κράτος-μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης η Ελλάδα οφείλει, εντός του 2013, να καταθέσει έκθεση για την πρόοδο εφαρμογής της Οδηγίας 92/43 για τους Οικοτόπους. Η έκθεση είναι υποχρεωτικό να βασίζεται σε πραγματικά δεδομένα πεδίου παρακολούθησης και αξιολόγησης της κατάστασης διατήρησης ειδών και οικοτόπων κοινοτικού ενδιαφέροντος. Αυτή τη φορά, δεν θα μπορούν να κληθούν ειδικοί για να εκφέρουν γνώμη, όπως έγινε προηγουμένως, το 2007. Τέτοια στοιχεία, όμως, ακόμα δεν υπάρχουν. Είναι άμεση η ανάγκη εφαρμογής ενός συστήματος επιστημονικής παρακολούθησης στην περιοχή ευθύνης κάθε Φορέα Διαχείρισης ενταγμένο σε ευρύτερα συστήματα - σε επίπεδο δικτύου Natura 2000 και σε επίπεδο εθνικό - που θα επιτρέψει τη συλλογή των απαραίτητων στοιχείων για την παραγωγή της εθνικής έκθεσης το 2013.

Αντιλαμβανόμενη τη σοβαρότητα του θέματος, η Επιτροπή 'Φύση 2000' ασχολήθηκε κατά προτεραιότητα με το σχεδιασμό ενός τέτοιου συστήματος από την έναρξη της θητείας της (Μάιος 2010) σε συνεργασία με την ηγεσία και τις υπηρεσίες του Υ.Π.Ε.Κ.Α. και με τη σύμφωνη γνώμη της Επιτροπής Παρακολούθησης του ΕΠΠΕΡΑΑ, από πλευράς Ευρωπαϊκής Ένωσης. Παράλληλα ενημέρωσε και τους ΦΔΠΠ για την

υποχρέωσή τους να το ακολουθήσουν, όπως και να εντάξουν στα τεχνικά δελτία τους δράσεις παρακολούθησης για όλους τους οικοτόπους και τα είδη κοινοτικού ενδιαφέροντος στην περιοχή ευθύνης τους, καθώς και για άλλα σημαντικά είδη. Το σύστημα αυτό, όμως, δεν έχει ακόμα τεθεί σε λειτουργία.

Σε επόμενο στάδιο, εκτός από την παρακολούθηση των στοιχείων του φυσικού περιβάλλοντος, θα χρειαστεί και παρακολούθηση στοιχείων του κοινωνικο-οικονομικού περιβάλλοντος ώστε να αποτυπωθούν οι συνέπειες της διαχείρισης και σε αυτούς τους τομείς.

Οι ΦΔΠΠ θα πρέπει να ενημερώνονται και να ενημερώνουν για όλα τα προγράμματα επιστημονικής παρακολούθησης που λαμβάνουν χώρα από διάφορους φορείς στην περιοχή αρμοδιότητάς τους ώστε να αποφεύγονται επικαλύψεις ή αβλεψίες, καθώς και να επικαιροποιούν με τα προκύπτοντα αποτελέσματα τις βάσεις δεδομένων τους.

Γνωμοδοτήσεις. Τα ποσοτικά στοιχεία από τις απαντήσεις των ΦΔΠΠ είναι ενθαρρυντικά, αφού δείχνουν ότι σε περίπου 75% από αυτούς, οι γνωμοδοτήσεις τους εισακούνται πάντα ή συχνά. Ωστόσο, όταν αυτό δεν συμβαίνει, το πρόβλημα είναι μεγάλο. Δεν ενημερώνονται για τα έργα και δραστηριότητες στην περιοχή ευθύνης τους, άδειες εκδίδονται χωρίς να το γνωρίζουν και αγνοούνται οι γνωμοδοτήσεις ή τα αιτήματά τους για συμπληρωματικά στοιχεία. Επίσης, θα πρέπει να επισημανθεί ότι οι ΦΔΠΠ δεν ερωτώνται κατά το εξαιρετικά σημαντικό στάδιο του σχεδιασμού και δεν ενημερώνονται για την εξέλιξη των έργων κατά το στάδιο υλοποίησής τους.

Παράλληλα, δεδομένων των αδυναμιών που συνήθως αντιμετωπίζουν οι ΦΔΠΠ, για τις οποίες συνηθέστερα δεν ευθύνονται οι ίδιοι, το διάστημα των 15 ημερών, εντός των οποίων θα πρέπει να εκφέρουν άποψη, κρίνεται από τους περισσότερους ως πολύ μικρό.

Συναφές με τα παραπάνω είναι και το γεγονός που έχει προκύψει σε ορισμένους ΦΔΠΠ έκδοσης αδειών από αρμόδιες υπηρεσίες για διάφορα μη επιτρεπτά έργα ή δραστηριότητες, στο μεσοδιάστημα μεταξύ μιας αρχικής ΚΥΑ τριετούς διάρκειας (1999-2001) και της ΚΥΑ ή του ΠΔ οριστικού χαρακτηρισμού της περιοχής, ενόσω όμως υπήρχε και ήταν γνωστό αντίστοιχο σχέδιό τους και λειτουργούσε ΦΔΠΠ (από τον οποίο δεν ζητήθηκε η γνώμη). Σε τέτοιες περιπτώσεις και δεδομένων των νομιμών κενών και των παράλληλων νομοθεσιών, οι ευθύνες απόφασης μετατίθενται μεταξύ των συναρμοδίων, ενώ στο μεταξύ δημιουργούνται πραγματικότητες που δεν μπορούν εύκολα να αντιμετωπιστούν.

Προτάσεις

- Τα σχέδια διαχείρισης αποτελούν εξαιρετικά σημαντικά εργαλεία απόφασης. Αυτό θα πρέπει να διασφαλίζεται από το περιεχόμενο, τη

διαδικασία εκπόνησης, αλλά και την κατοχύρωσή της εφαρμογής τους από τις αρμόδιες υπηρεσίες. Θα πρέπει άμεσα να υπάρξει διαμόρφωση, έγκριση και παροχή οδηγιών κεντρικά προς τους ΦΔΠΠ ως προς το περιεχόμενο και τις προδιαγραφές εκπόνησής τους και προς τους άλλους αρμόδιους ως προς την εφαρμογή τους.

- Να αποσαφηνιστεί η διαδικασία και τα κριτήρια αξιολόγησης των σχεδίων διαχείρισης, στο πλαίσιο διασφάλισης της ποιότητάς τους, και να κοινοποιηθούν προς όλους τους εμπλεκόμενους, καθώς και να επισπευστούν οι διαδικασίες αξιολόγησης αυτών που έχουν ήδη κατατεθεί στις αρμόδιες υπηρεσίες του Υ.Π.Ε.Κ.Α. Η ύπαρξη εγκεκριμένων σχεδίων διαχείρισης για κάθε προστατευόμενη περιοχή θα πρέπει να αποτελέσει την αμέσως επόμενη προτεραιότητα, μετά από αυτήν της θεσμικής θωράκισης των ΦΔΠΠ.
- Σε κεντρικό επίπεδο να αναζητηθούν και να προωθηθούν μηχανισμοί που θα επιτρέπουν σταθερή επαφή και επικοινωνία με τους ΦΔΠΠ, παρακολούθηση της πορείας των θεμάτων που αφορούν καθένα ξεχωριστά και ενημέρωσή τους για κεντρικούς σχεδιασμούς που σχετίζονται με τις περιοχές αρμοδιότητάς τους. Αυτό θα μπορούσε να συνδεθεί με την εφαρμογή προβλέψεων του ν. 3937/2011, συγκεκριμένα με τη 'δημιουργία Διοικητικής Μονάδας σε επίπεδο Τμήματος για το συντονισμό και την υποστήριξη των διοικητικών σχημάτων διαχείρισης των προστατευόμενων περιοχών'.
- Να επιταχυνθούν οι διαδικασίες από πλευράς Υ.Π.Ε.Κ.Α. για την ολοκλήρωση και άμεση εκκίνηση ενός εθνικού συστήματος παρακολούθησης, ανταποκρινόμενου σε στόχους διατήρησης ειδών και οικοτόπων σε επίπεδο χώρας, αλλά με εξειδίκευσή τους και σε τοπικό, στις περιοχές ευθύνης των ΦΔΠΠ, ικανού και να τροφοδοτήσει με δεδομένα πεδίου την 3η εθνική έκθεση-αναφορά εφαρμογής της Ευρωπαϊκής Οδηγίας 92/43 για του Οικοτόπους.
- Να αναζητηθούν και να προταθούν κεντρικά δείκτες παρακολούθησης της διαχείρισης και σε κοινωνικο-οικονομικό επίπεδο.
- Το Υ.Π.Ε.Κ.Α. να τονίσει emphaticά και επανειλημμένα σε όλες τις αρμόδιες υπηρεσίες περιβαλλοντικής αδειοδότησης την υποχρέωσή τους να ενημερώνουν τους ΦΔΠΠ και να ζητούν τη γνώμοσή τους για έργα και δραστηριότητες στην περιοχή ευθύνης τους, όπως και να τηρούν οι ίδιες οι υπηρεσίες τα προβλεπόμενα από το νόμο για τις προστατευόμενες περιοχές.

- **Οι ΦΔΠΠ να υπενθυμίσουν και αυτοί από την πλευρά τους σε όλες τις αρμόδιες για την περιοχή τους υπηρεσίες περιβαλλοντικής αδειοδότησης την υποχρέωση να τους ενημερώνουν για έργα και δραστηριότητες στην περιοχή ευθύνης τους και να ζητούν τη γνωμοδότησή τους για αυτά.**
- **Μετά την εξασφάλιση σταθερής χρηματοδότησης και λειτουργικής επάρκειας των ΦΔΠΠ, να διερευνηθεί κατά πόσον θα πρέπει να θεσπιστεί η αναγκαιότητα θετικής γνωμοδότησης των ΦΔΠΠ ως προϋπόθεση περιβαλλοντικής αδειοδότησης.**

Προτεινόμενα Κριτήρια Αξιολόγησης των ΦΔΠΠ:

- Ποιοι ΦΔΠΠ έχουν υποβάλει σχέδιο διαχείρισης προς την αρμόδια υπηρεσία του Υ.Π.Ε.Κ.Α.;
- Ποιοι ΦΔΠΠ έχουν εντάξει σχέδιο διαχείρισης στα τεχνικά τους δελτία;
- Ποιοι ΦΔΠΠ έχουν εντάξει σχέδιο παρακολούθησης στα τεχνικά τους δελτία και με τι μεθόδους;
- Ποιοι ΦΔΠΠ έχουν πραγματοποιήσει στο παρελθόν δράσεις παρακολούθησης και με τι μεθόδους;
- Για όσους ΦΔΠΠ έχουν υλοποιήσει δράσεις παρακολούθησης, τι ποσοστό των σημαντικών ειδών και οικοτόπων καλύπτουν αυτές οι δράσεις;
- Ποιοι από τους ΦΔΠΠ που δεν έχουν εντάξει τέτοιες δράσεις στα τεχνικά τους δελτία έχουν προβλέψει να το κάνουν άμεσα;
- Ποιοι ΦΔΠΠ γνωμοδοτούν;
- Για όσους ΦΔΠΠ γνωμοδοτούν, σε τι ποσοστό εκφράζουν γνώμη σε σχέση με το σύνολο των αιτημάτων που δέχονται;
- Ποιοι ΦΔΠΠ έχουν προβεί σε δράσεις κατά παραβιάσεων της σχετικής νομοθεσίας από πλευράς των αρμόδιων για περιβαλλοντική αδειοδότηση υπηρεσιών;
- Ποιοι ΦΔΠΠ τηρούν ηλεκτρονικό και ενημερωμένο αρχείο δεδομένων;
- Ποιοι ΦΔΠΠ είναι σε θέση να προβούν σε κάποια, έστω ατελή εκτίμηση του κόστους των διαχειριστικών αναγκών τους;

5. **ΦΥΛΑΞΗ:** Διαχείριση σε μια προστατευόμενη περιοχή δεν μπορεί να υπάρξει χωρίς έλεγχο των συμφωνημένων αρχών και πρακτικών. Η φύλαξη δεν είναι περιορισμός των δραστηριοτήτων. Είναι *εξασφάλιση των προϋποθέσεων* όχι μόνο για προστασία αλλά και για *ανάπτυξη* της περιοχής.

Ενώ οι 'φύλακες' αποτελούν την πολυαριθμότερη ομάδα εργαζόμενων στους ΦΔΠΠ (39% του συνολικού προσωπικού), ενώ σχέδιο εποπτείας-φύλαξης εφαρμόζεται σε >70% των ΦΔΠΠ, η φύλαξη αξιολογείται ως λίγο ή καθόλου επαρκής από >85% των ΦΔΠΠ. Θα πρέπει να επισημανθεί ότι η φύλαξη μπορεί να είναι αποτελεσματική μόνον εφόσον αυτοί που την

ασκούν έχουν τη δυνατότητα θεσμικά να επιβάλουν το νόμο. Οι 'φύλακες' των προστατευόμενων περιοχών δεν την έχουν. Αυτό που ουσιαστικά κάνουν είναι εποπτεία τήρησης των περιβαλλοντικών όρων, εντοπισμό παραβατικής συμπεριφοράς, μικρής ή μεγάλης κλίμακας, και ενημέρωση των υπηρεσιών και σωμάτων ασφαλείας που έχουν αρμοδιότητα επιβολής του νόμου. Όπως προκύπτει από τις απαντήσεις, οι μισοί περίπου ΦΔΠΠ δεν συνεργάζονται με τις αρχές που θεσμικά έχουν αυτή την αρμοδιότητα.

Προτάσεις

- Η φύλαξη των προστατευόμενων περιοχών συνολικά, όχι μόνον αυτών υπό την ευθύνη των ΦΔΠΠ, και συγκεκριμένα, ποιοι την ασκούν, ποιες δικαιοδοσίες έχουν, πώς την ασκούν, είναι ένα σύνθετο και εξαιρετικά σοβαρό θέμα που θα πρέπει να εξεταστεί και να αντιμετωπιστεί εξαρχής κεντρικά.
- Στο πλαίσιο αποτελεσματικής φύλαξης των προστατευόμενων περιοχών, να γίνουν συντονισμένες ενέργειες συνεργασίας μεταξύ Υ.Π.Ε.Κ.Α. και Υπουργείου Προστασίας του Πολίτη ώστε να αποσαφηνιστούν και θεσμικά να οριοθετηθούν οι διακριτοί ρόλοι των εμπλεκόμενων σε αυτή. Ταυτόχρονα, να διερευνηθεί η δυνατότητα ίδρυσης ειδικού σώματος φυλάκων προστατευόμενων περιοχών και να εξεταστούν αλλαγές στα ισχύοντα για Αγροφυλακή, Δασική Υπηρεσία, Ομοσπονδιακή Θηροφυλακή και Σώματα Ασφαλείας.
- Το Υ.Π.Ε.Κ.Α. σε συνεργασία με το Υπουργείο Προστασίας του Πολίτη να αναλάβουν την πρωτοβουλία προετοιμασίας των υπεύθυνων φύλαξης ώστε να γνωρίζουν το ρόλο τους, όπως και τα χαρακτηριστικά και τους όρους λειτουργίας της προστατευόμενης περιοχής που θα αναλάβουν να φυλάξουν.
- Το Υ.Π.Ε.Κ.Α. και το Υπουργείο Προστασίας του Πολίτη να αναλάβουν την ευθύνη ενημέρωσης των αρμόδιων υπηρεσιών και σωμάτων ασφαλείας για την κείμενη νομοθεσία σχετικά με τις προστατευόμενες περιοχές, τους περιορισμούς και απαγορεύσεις που ισχύουν εντός τους, όπως και τις ευθύνες τους να την εφαρμόσουν. Προς την κατεύθυνση αυτή, οι προστατευόμενες περιοχές να οριοθετηθούν και σημανθούν άμεσα (με πινακίδες, πλωτούς σημαντήρες και όποιο άλλο πρόσφορο μέσο).
- Στο επίπεδο της εποπτείας, οι υπάρχοντες φύλακες να επιτηρούν τις δραστηριότητες στην περιοχή ευθύνης των ΦΔΠΠ όπου υπηρετούν και να συλλέγουν όλα τα απαραίτητα στοιχεία ώστε να μπορεί να

προβαίνει σε καλά στοιχειοθετημένες καταγγελίες ο ΦΔΠΠ, όταν δεν είναι εφικτή άλλου τύπου αντιμετώπιση και επίλυση των προβλημάτων.

- Στην παρούσα φάση, οι ΦΔΠΠ να δραστηριοποιηθούν έντονα προς την κατεύθυνση διαμόρφωσης και εφαρμογής συντονισμένων δράσεων με τις αρμόδιες για την εφαρμογή του νόμου αρχές και σώματα ασφαλείας για την καλύτερη προστασία της περιοχής ευθύνης τους. Ενδείκνυνται τα μικτά κλιμάκια που εξασφαλίζουν αποτελεσματικότερη εποπτεία-φύλαξη.

Προτεινόμενα Κριτήρια Αξιολόγησης των ΦΔΠΠ:

- Ποιοι ΦΔΠΠ εφαρμόζουν Σχέδιο Φύλαξης της περιοχής ευθύνης τους;
 - Ποιοι ΦΔΠΠ συνεργάζονται με τις τοπικές αρχές για τη φύλαξη της περιοχής ευθύνης τους;
 - Πόσες φορές έχουν ζητήσει οι ΦΔΠΠ τη συνδρομή των αρμόδιων υπηρεσιών για την αντιμετώπιση παρανομιών;
 - Ποιοι ΦΔΠΠ έχουν προβεί σε συστηματικές δράσεις κατά παραβάσεων που λαμβάνουν χώρα στις περιοχές ευθύνης τους; Πόσες παραβάσεις σταματούν ή καταγγέλλονται ως αποτέλεσμα των ενεργειών τους κάθε έτος;
 - Ποιοι ΦΔΠΠ κάνουν αποτίμηση των ενεργειών εποπτείας-φύλαξης σε ετήσια βάση;
6. **ΣΤΕΛΕΧΩΣΗ.** Οι ΦΔΠΠ υφίστανται σήμερα κυρίως σε διοικητικό επίπεδο (Πρόεδρος, ΔΣ) και όχι σε επίπεδο υπηρεσιών, όπως ορίζει ο ν. 2742/1999. Αυτό σε συνδυασμό με την επιλογή που έγινε μέχρι σήμερα από πλευράς Πολιτείας ως προς τη χρηματοδότησή τους (από ΕΠΠΕΡΑΑ) έχει σοβαρές συνέπειες στην εύρυθμη λειτουργία τους και στη δυνατότητά τους να διεξάγουν έργα με αυτεπιστασία (π.χ. δράσεις παρακολούθησης, διαχείρισης κ.α.) αντί να βρίσκονται υποχρεωμένοι να τα αναθέτουν σε εξωτερικούς εργολήπτες.

Σημαντικό τμήμα του προσωπικού των ΦΔΠΠ οφείλει να είναι αυξημένων προσόντων και με μεγάλη εξειδίκευση σε συγκεκριμένα γνωστικά πεδία. Ωστόσο, η επιλογή προσωπικού γίνεται μέσω ΑΣΕΠ και περνάει όχι σπάνια από τις συμπληγάδες του πελατειακού συστήματος. Αιρετοί και άλλοι εκπρόσωποι της τοπικής κοινωνίας έχει φανεί πως βλέπουν τους ΦΔΠΠ ως έναν αιόμα χώρο επαγγελματικής αποκατάστασης των ψηφοφόρων ή προστατευόμενων τους πιέζοντας προς αυτή την κατεύθυνση. Από την άλλη, οι ΦΔΠΠ, χωρίς σταθερή χρηματοδότηση και οργανικές θέσεις, βρίσκονται υποχρεωμένοι να προσλαμβάνουν έκτακτο προσωπικό. Για αυτό, όμως, υπερσχύουν τα κοινωνικά κριτήρια και όχι τα ισχύοντα για το τακτικό. Η κατάσταση αυτή έχει ως συνέπεια να μπορούν δύσκολα να προσληφθούν οι καταλληλότεροι, αφού οι κοινωνικού χαρακτήρα μοριοδοτήσεις επηρεάζουν δραστικά τη σειρά των επιλέξιμων, ενώ η ίδια η

αρχή (ΑΣΕΠ) συχνά εκφράζει αντιρρήσεις ως προς το περιεχόμενο της αιτούμενης θέσης και ως προς τα αιτούμενα προσόντα των υποψηφίων.

Σήμερα, ωστόσο, το μεγαλύτερο πρόβλημα που αντιμετωπίζουν οι περισσότεροι ΦΔΠΠ είναι η αδυναμία τακτικής πληρωμής του προσωπικού τους. Είναι προφανές ότι μια τέτοια κατάσταση έχει σοβαρές επιπτώσεις στη λειτουργία των ΦΔΠΠ και βεβαίως στην αποτελεσματικότητά τους.

Άλλα θέματα που θα πρέπει να αντιμετωπιστούν είναι α) οι μεγάλες αποκλίσεις αμοιβών μεταξύ ΦΔΠΠ για ίδια παροχή υπηρεσιών, β) οι μεγάλες αποκλίσεις αριθμού εργαζόμενων ανά ΦΔΠΠ, γ) η ελλιπής προετοιμασία των εργαζόμενων για την ανάληψη και εκτέλεση των καθηκόντων τους και δ) η απουσία πλαισίου αξιολόγησης του έργου και των επιδόσεών τους.

Αμοιβές. Έχουν εντοπιστεί περιπτώσεις πολύ υψηλών αμοιβών εργαζόμενων σε ΦΔΠΠ. Αυτό έχει οδηγήσει σε επιδιώξεις ισόποσων αμοιβών είτε στους ίδιους είτε στους άλλους ΦΔΠΠ για ανάλογη εργασία και δημιουργεί αίσθημα αδικίας, εάν δεν είναι δυνατό να επιτευχθεί.

Αριθμός απασχολούμενων. Θα πρέπει να εξορθολογιστεί το σύστημα πρόβλεψης των αναγκών των ΦΔΠΠ σε ανθρώπινο δυναμικό. Η πρόβλεψη των αναγκών οφείλει να σχετίζεται με το μέγεθος της προστατευόμενης περιοχής, τον αριθμό και τύπο των σημαντικών οικοτόπων και ειδών που περιέχει, καθώς και το είδος και την ένταση των πιέσεων και απειλών που δέχεται.

Ποιότητα ανθρώπινου δυναμικού. Η επιθυμία για εργασία στους ΦΔΠΠ, πέραν της επιθυμίας για επαγγελματική αποκατάσταση συνδεόταν σε μεγάλο βαθμό και με πνεύμα εθελοντισμού. Σήμερα, υπάρχει μεγάλη εξάντληση από τη δυσλειτουργία, τη μεγάλη γραφειοκρατία και την αβεβαιότητα σχετικά με το μέλλον καθενός εργαζόμενου, ξεχωριστά, αλλά και των ΦΔΠΠ, γενικά, και το πνεύμα αυτό έχει υποχωρήσει. Αυτό δεν είναι κατ' ανάγκη αρνητικό, εάν αναπληρωθεί από ισχυρό αίσθημα επαγγελματισμού σε σχετικά ασφαλές περιβάλλον.

Στο πλαίσιο εξασφάλισης παροχής υπηρεσιών υψηλής ποιότητας, είναι απαραίτητη μια αρχική, εσωτερική προετοιμασία του νεοπροσλαμβανόμενου προσωπικού τους, όσο και μια περισσότερο κεντρική και επαναλαμβανόμενη επιμόρφωση όλου του στελεχιακού δυναμικού τους.

Αξιολόγηση έργου και επιδόσεων απασχολούμενων στους ΦΔΠΠ. Η λειτουργία των ΦΔΠΠ έχει ιδιαίτερα χαρακτηριστικά και απαιτήσεις, ενώ η αποτελεσματικότητά τους στηρίζεται σε πολύ μεγάλο βαθμό στις πρωτοβουλίες των εργαζομένων σε αυτούς. Αυτά θα πρέπει να γίνονται με σαφήνεια γνωστά στους ενδιαφερόμενους να απασχοληθούν στους ΦΔΠΠ

και να περιλαμβάνονται, στο βαθμό του εφικτού, στους όρους πρόσληψής τους. Με βάση τα παραπάνω, οι εργαζόμενοι θα πρέπει να αξιολογούνται σε τακτά χρονικά διαστήματα, πάντως όχι μεγαλύτερα της διετίας. Προς τούτο, θα πρέπει να εξειδικευτεί το πλαίσιο ειδικής και συνολικής αποτίμησης του έργου τους και εκτίμησης των διαφαινόμενων προοπτικών τους σε σχέση με τις ανάγκες των ΦΔΠΠ, όπου υπηρετούν.

Προτάσεις

- Να επισπευσθούν οι διαδικασίες τόσο από πλευράς ΦΔΠΠ όσο και από πλευράς Υ.Π.Ε.Κ.Α. και υπηρεσιών του ώστε να αντιμετωπιστούν τα κατά περίπτωση προβλήματα που έχουν καθυστερήσει την αμοιβή των εργαζόμενων στους ΦΔΠΠ.
- Δεδομένης της σημερινής ιδιαίτερα δυσμενούς συγκυρίας, να διερευνηθεί η δυνατότητα προκήρυξης θέσεων Διευθυντών στους ΦΔΠΠ και ένταξης της αμοιβής τους στα βασικά έξοδα λειτουργίας των ΦΔΠΠ. Αυτό θα ήταν επιβεβλημένο κάτω από φυσιολογικές συνθήκες.
- Δεδομένης της σημερινής ιδιαίτερα δυσμενούς συγκυρίας, να διερευνηθεί η δυνατότητα σύστασης οργανικών θέσεων, πέραν αυτής του Διευθυντή, για την αντιμετώπιση βασικών λειτουργικών και διοικητικών αναγκών, προς πλήρωση από ειδικών προσόντων, έμπειρο προσωπικό, ικανό να ανταποκριθεί στις πραγματικές ανάγκες των ΦΔΠΠ, όπως και ένταξης της αμοιβής τους στα βασικά έξοδα λειτουργίας των ΦΔΠΠ. Αυτό θα ήταν επιβεβλημένο κάτω από φυσιολογικές συνθήκες.
- Να υπάρξει πρωτοβουλία από πλευράς Υ.Π.Ε.Κ.Α. για ενημέρωση του ΑΣΕΠ σχετικά με τα ειδικά χαρακτηριστικά που πρέπει να έχει το προσωπικό των ΦΔΠΠ.
- Το Υ.Π.Ε.Κ.Α. σε συνεργασία με την Ενιαία Αρχή Πληρωμών και τη Διαχειριστική Αρχή του ΕΠΠΕΡΑΑ να προσδιορίσουν ένα εύρος αμοιβής των εργαζόμενων στους ΦΔΠΠ για ανάλογες θέσεις, όπως και τις προϋποθέσεις καταβολής της μέγιστης δυνατής αμοιβής.
- Οι αρμόδιες υπηρεσίες του Υ.Π.Ε.Κ.Α. σε συνεργασία με την Επιτροπή 'Φύση 2000' και τους ΦΔΠΠ να προτείνουν τρόπους προσδιορισμού των βασικών αναγκών σε ανθρώπινο δυναμικό ανά ΦΔΠΠ.

- Οι αρμόδιες υπηρεσίες του Υ.Π.Ε.Κ.Α. σε συνεργασία με την Επιτροπή 'Φύση 2000' και τους ΦΔΠΠ να προσδιορίσουν το περιεχόμενο ειδικών επιμορφωτικών σεμιναρίων για εργαζόμενους σε ΦΔΠΠ και να προτείνουν πρόσθετους, εναλλακτικούς τρόπους ενδυνάμωσης των επιχειρησιακών δυνατοτήτων των στελεχών των ΦΔΠΠ.
- Οι αρμόδιες υπηρεσίες του Υ.Π.Ε.Κ.Α. σε συνεργασία με την Επιτροπή 'Φύση 2000' και τους ΦΔΠΠ να επεξεργαστούν το πλαίσιο αξιολόγησης των εργαζόμενων στους ΦΔΠΠ, συγκεκριμένα ως προς αυτούς που θα διενεργούν την αξιολόγηση και ως προς τα συγκεκριμένα κριτήρια που θα εφαρμόζουν.

Προτεινόμενα Κριτήρια Αξιολόγησης των ΦΔΠΠ:

- Ποιοι ΦΔΠΠ έχουν προσωπικό άμεσα σχετιζόμενο με τα προστατευτέα αντικείμενα της περιοχής ευθύνης τους και με τις αρμοδιότητες που οφείλουν να ασκήσουν;
 - Σε ποιους ΦΔΠΠ καταβάλλεται κανονικά η αμοιβή των εργαζόμενων;
 - Ποιοι ΦΔΠΠ έχουν αναλάβει πρωτοβουλίες επιμόρφωσης του προσωπικού τους;
 - Ποιο το εύρος αμοιβών ανά κατηγορία προσωπικού στους ΦΔΠΠ;
 - Ποια κριτήρια χρησιμοποιούνται για τον προσδιορισμό των αμοιβών του προσωπικού των ΦΔΠΠ;
 - Ποιοι ΦΔΠΠ έχουν και εφαρμόζουν διαδικασίες αξιολόγησης του προσωπικού τους;
7. **ΝΟΜΙΚΗ ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗ.** Το διαχειριστικό σχήμα των ΦΔΠΠ ήταν τελείως νέο για τα ελληνικά δεδομένα. Δεδομένου ότι δεν υπήρχε ανάλογο προηγούμενο ούτε έγινε κάποια πιλοτική δοκιμή πριν τη μαζική εφαρμογή του, η επίλυση των όποιων προβλημάτων έπρεπε να εφευρεθεί εξ αρχής και μάλιστα από ΝΠΙΔ, τα οποία στήθηκαν και για μεγάλο χρονικό διάστημα λειτούργησαν με μόνα τα ΔΣ τους, χωρίς καθόλου προσωπικό και χωρίς σοβαρή λειτουργική υποστήριξη ή χρηματοδότηση. Πέραν αυτού, οι ΦΔΠΠ λειτουργούν σε ένα μάλλον ασαφές νομικό περιβάλλον, συχνά υπό καθεστώς έντονης σύγκρουσης συμφερόντων και έχοντας να αντιμετωπίσουν στην καθημερινότητά τους παραβατικές συμπεριφορές. Είναι προφανές ότι κάτω από τέτοιες συνθήκες, θα έπρεπε να είχε υπάρξει πρόβλεψη για την οριζόντια νομική τους υποστήριξη και κάλυψη. Αυτό δεν έγινε, ενώ όλο και περισσότεροι πρόεδροι έχουν να αντιμετωπίσουν σοβαρά, ειδικά κατά περίπτωση, προβλήματα.

Οι ΦΔΠΠ προσπαθώντας να αντιμετωπίσουν την κατάσταση δικαίως ζητούν και ενίοτε καταφέρνουν, ξεπερνώντας τις αντιρροήσεις της

ελέγχουσας αρχής, να προσλάβουν έναν τουλάχιστον νομικό. Ωστόσο, όλοι οι νομικοί δεν έχουν ούτε την εμπειρία ούτε την επάρκεια να αντιμετωπίσουν τα ποικίλης φύσης θέματα που απασχολούν τους ΦΔΠΠ έτσι ώστε η επένδυση που γίνεται μ' αυτόν τον τρόπο να μη μπορεί πάντα να αποδώσει τα επιδιωκόμενα.

Πρόταση

- Το Υ.Π.Ε.Κ.Α. να προχωρήσει άμεσα σε επεξεργασία πρότασης για συνολική αντιμετώπιση της ανάγκης νομική υποστήριξης των ΦΔΠΠ και των ΔΣ τους, ως συλλογικού οργάνου αλλά και μεμονωμένα των μελών τους, ειδικά σε ότι αφορά την εκπροσώπηση ενώπιον των δικαστηρίων και των διοικητικών αρχών και τη νομική τεκμηρίωση των πράξεων και παραλείψεων στο πλαίσιο άσκησης των προβλεπόμενων αρμοδιοτήτων τους.

ΣΥΝΟΨΗ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ

Η 10ετής και πλέον εφαρμογή του θεσμού των Φορέων Διαχείρισης ως σχήματος διαχείρισης των προστατευόμενων περιοχών της χώρας μπορεί να παρομοιαστεί με ένα ατελές εγχείρημα. Μετά μεγάλη περίοδο κυοφορίας και μετά τις ισχυρές πιέσεις της Ευρωπαϊκής Ένωσης ιδρύθηκε ο πρώτος ΦΔΠΠ, αυτός της Ζακύνθου, υπό την πίεση της απειλούμενης διακοπής της Ευρωπαϊκής χρηματοδότησης στην περιοχή. Ο ΦΔΠΠ Σχινιά-Μαραθώνα, ακολούθησε υπό την πίεση των αντιδράσεων από τη δημιουργία Ολυμπιακών Εγκαταστάσεων σε περιοχές του δικτύου Natura 2000. Άλλοι 25 ΦΔΠΠ δημιουργήθηκαν εν μια νυκτί, χωρίς προηγούμενη πιλοτική εφαρμογή και χωρίς καμιά πρόβλεψη για απρόσκοπτη σταθερή λειτουργία. Ο νεότερος 28^{ος} είναι ακόμα περισσότερο στα χαρτιά.

Τα προβλήματα που έχουν προκύψει αναλύονται εκτενώς στις προηγούμενες ενότητες και δεν θα επανέλθουμε εδώ. Αντίθετα, θα σημειώσουμε ότι η ίδρυση ΦΔΠΠ, παρά τις μεγάλες αδυναμίες του εγχειρήματος, έδωσε ικανοποίηση και δημιούργησε πολλές προσδοκίες, αφού αποτελούσε την πραγμάτωση, έστω και ατελή, αιτήματος δεκαετιών. Γι' αυτό συνοδεύτηκε από συχνά ηρωικές προσπάθειες για να ξεκινήσει και να αποδώσει.

Η επιτυχία του θεσμού των ΦΔΠΠ δεν μπορεί στην πραγματικότητα να αποτιμηθεί, αφού οι όροι και οι προϋποθέσεις λειτουργίας του ποτέ δεν εξασφαλίστηκαν. Όμως, οι ΦΔΠΠ είναι πραγματικότητα και δεν μπορεί να τεθεί θέμα επανεξέτασης της επιλογής που έγινε για αυτό το σχήμα διαχείρισης. Αντίθετα, απολύτως αναγκαίες είναι βελτιωτικές ρυθμίσεις. Αναγκαίες ενδεχομένως κριθούν και συγχωνεύσεις ΦΔΠΠ ή και αλλαγή του σχήματος διαχείρισης σε περίπτωση που τα κριτήρια αξιολόγησης δείξουν πολύ χαμηλές επιδόσεις για κάποιους, αφού όμως προηγηθεί σοβαρός διάλογος και εφόσον το επιτρέπει ή το απαιτεί ο στρατηγικός σχεδιασμός της χώρας για τις προστατευόμενες περιοχές της.

Υπό την ευθύνη ΦΔΠΠ, βρίσκονται 30% περίπου των προστατευόμενων περιοχών του δικτύου Natura 2000, τις οποίες θα πρέπει να διαχειριστεί η χώρα με τρόπο που να εξασφαλίζεται η συνοχή του δικτύου, γεγονός που προϋποθέτει διατήρηση σε ικανοποιητική κατάσταση τουλάχιστον των οικοτόπων και ειδών ευρωπαϊκού ενδιαφέροντος. Το μεγαλύτερο ποσοστό των περιοχών αυτών (70%) παραμένει εκτός ΦΔΠΠ.

Με δεδομένη και τη σημερινή δυσμενή συγκυρία, δεν προτείνεται η δημιουργία νέων ΦΔΠΠ για τη διαχείριση των υπόλοιπων προστατευόμενων περιοχών. Αντ' αυτού, προτείνεται να εξεταστούν οι άλλες δυνατότητες που δίνει η σχετική νομοθεσία. Συγκεκριμένα, ο ν. 2742/1999 προβλέπει σύσταση Φορέα Διαχείρισης ως ΝΠΙΔ για μία περιοχή ή σύσταση Φορέα Διαχείρισης για περισσότερες περιοχές μιας γεωγραφικής ή διοικητικής ενότητας. Προβλέπει επιπλέον ανάθεση της διαχείρισης της προστατευόμενης περιοχής

σε τρίτους, του ευρύτερου δημόσιου τομέα (σε υφιστάμενη δημόσια ή ειδική υπηρεσία που συνιστάται για το σκοπό αυτό ή σε ΟΤΑ ή σε ΑΕΙ ή σε δημόσια ερευνητικά κέντρα ή σε άλλα ΝΠΔΔ) ή και του ιδιωτικού τομέα (σε μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα ΝΠΔΔ που έχουν διακριθεί για το έργο τους, διαθέτουν κατάλληλη υποδομή και αποδεδειγμένη εμπειρία).

Από τις υπάρχουσες δυνατότητες, προκρίνουμε αυτήν της ένταξης των προστατευόμενων περιοχών εκτός ΦΔΠΠ σε ήδη λειτουργούντες ικανοποιητικά ΦΔΠΠ, με την επισήμανση ότι θα πρέπει να στηριχθεί έμπρακτα ο θεσμός και την προϋπόθεση να γίνουν ουσιαστικές ενέργειες και διορθωτικές αλλαγές στην κατεύθυνση των προτεινόμενων στις προηγούμενες ενότητες αυτής της έκθεσης.

Η πρόκριση των ΦΔΠΠ ως σχήματος διαχείρισης προστατευόμενων περιοχών στηρίζεται στο γεγονός ότι έχει αρκετά καλά στοιχεία, έχει αρχίσει να εδραιώνεται, έχει δοκιμαστεί επαρκώς, έχουν αναγνωριστεί οι αδυναμίες του και είναι έτοιμες προτάσεις για βελτίωση που μπορούν να υιοθετηθούν. Η εφαρμογή σε μεγάλη κλίμακα άλλων αδοκίμαστων σχημάτων δεν θα μπορέσει να αποδώσει γρήγορα και μάλιστα κάτω από τις δύσκολες συνθήκες που περνάει η χώρα. Θα χρειαστούν νέες προβλέψεις εξαρχής με μάλλον αβέβαια αποτελέσματα και παρέλευση μεγάλου διαστήματος πριν φανούν οι μεγάλες ή μικρές αδυναμίες και τα προβλήματά τους.

Η προτίμηση για φορείς διαχείρισης ως σχήμα διαχείρισης προστατευόμενων περιοχών δεν είναι υποχρεωτικό να ακολουθηθεί παντού και κυρίως στις περιπτώσεις όπου υπάρχουν ορατά σημάδια πιθανής επιτυχίας εναλλακτικών σχημάτων. Η εφαρμογή άλλων σχημάτων σε μικρή κλίμακα είναι αντιθέτως επιθυμητή, αφού θα επιτρέψει πειραματισμό που εφόσον αποδεικνυόταν επιτυχής θα μπορούσε να επεκταθεί και αλλού, ενώ δεν θα εξέθετε σε μεγάλο κίνδυνο το σύνολο του εθνικού συστήματος προστατευόμενων περιοχών της χώρας. Σε αυτό το πλαίσιο, θα μπορούσε να εξεταστεί και η δυνατότητα ανάληψης της διαχείρισης αμιγώς δασικών προστατευόμενων περιοχών από τη δασική υπηρεσία και η προς τούτο αναδιοργάνωσή της. Σε όλες αυτές τις περιπτώσεις, η ανάθεση διαχείρισης θα ήταν φρόνιμο να γινόταν για μια αρχική περίοδο συγκεκριμένης διάρκειας, όχι μεγαλύτερης των 3 ετών, με δυνατότητα παράτασης, εφόσον το εγχείρημα δώσει εμφανή στοιχεία επιτυχίας.

Τέλος, ο ν. 3937/2011 προβλέπει ίδρυση Διευθύνσεων Συντονισμού Προστατευόμενων Περιοχών σε επίπεδο Αποκεντρωμένης Διοίκησης με αρμοδιότητα την εποπτεία, φύλαξη, σχεδιασμό και εφαρμογή μέτρων και δράσεων διαχείρισης, έρευνας, προστασίας και ενημέρωσης. Η πρόβλεψη αυτή θα πρέπει άμεσα να ενεργοποιηθεί με έκδοση του προβλεπόμενου προεδρικού διατάγματος και ακόλουθη στελέχωση των Διευθύνσεων με ειδικό έμπειρο προσωπικό. Προφανώς οι νέες αυτές Διευθύνσεις θα πρέπει να δώσουν

μεγαλύτερο βάρος στις προστατευόμενες περιοχές που δεν υπάγονται σε ΦΔΠΠ ή άλλα σχήματα διαχείρισης.

Στο πλαίσιο αναζήτησης προοπτικών και ανεύρεσης λύσης, εφόσον της ζητηθεί, η Επιτροπή 'Φύση 2000' μπορεί να συμβάλει στον επαναπροσδιορισμό του εθνικού συστήματος προστατευόμενων περιοχών με άξονα αυτή την έκθεση αξιολόγησης και των διατυπωμένων σε αυτήν προτάσεων βελτίωσης και κριτηρίων αξιολόγησης, αξιοποιώντας τα στοιχεία που διαθέτει για κάθε ΦΔΠΠ ξεχωριστά και λαμβάνοντας υπόψη τις νέες προβλέψεις του ν. 3937/2011, τη νέα πραγματικότητα της αποκεντρωμένης διοίκησης και τις ειδικές συνθήκες που βιώνει η χώρα.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Επισυνάπτεται το Ερωτηματολόγιο που κλήθηκαν να συμπληρώσουν οι 28 Φορείς Διαχείρισης Προστατευόμενων Περιοχών της χώρας

ΦΟΡΕΑΣ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ (ΦΔ):
A. ΘΕΣΜΙΚΟ ΚΑΘΕΣΤΩΣ

1. Υπάρχει θεσμικό καθεστώς οριοθέτησης στην περιοχή ευθύνης του ΦΔ;

ΝΑΙ ΟΧΙ

Αν ΝΑΙ, τι μορφής είναι;

ΚΥΑ ΠΔ

Αν ΟΧΙ, σε ποιο στάδιο βρίσκεται η διαδικασία;

Υπάρχει σχέδιο ΠΔ

Υπάρχει σχέδιο ΚΥΑ

Υπάρχει μόνον εγκεκριμένη ΕΠΜ

Η ΕΠΜ δεν έχει εγκριθεί

Άλλο (τι;) _____

2. Εάν στην περιοχή σας υπάρχει ΚΥΑ που θα πρέπει να αναθεωρηθεί ώστε να γίνει ΠΔ, έχετε προχωρήσει στην ολοκλήρωση της έκθεση τεκμηρίωσης που ζητήθηκε από το ΥΠΕΚΑ;

ΝΑΙ ΟΧΙ ΔΕΝ ΑΦΟΡΑ ΕΜΑΣ

Αν ΝΑΙ, συναντήσατε ιδιαίτερες δυσκολίες σχετικά με την έκθεση τεκμηρίωση και ποιες; _____

Σχόλια για οτιδήποτε σχετικό με την ενότητα αυτή και προτάσεις για βελτίωση της κατάστασης:

B. ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ (ΔΣ)

1. Πόσο συχνά γίνονται συνεδριάσεις του ΔΣ

(α) κατά τη διάρκεια της δικής σας θητείας; _____

(β) στο παρελθόν; _____

2. Πόσες συνεδριάσεις του ΔΣ προβλέπει ετησίως ο κανονισμός λειτουργίας; _____

3. Υπάρχει συνήθως απαρτία στις συνεδριάσεις του ΔΣ;

ΝΑΙ ΟΧΙ

4. Υπάρχουν μέλη του ΔΣ που συστηματικά απουσιάζουν;

ΝΑΙ ΟΧΙ

Αν ΝΑΙ, πόσα και ποιους εκπροσωπούν; _____

5. Υπάρχουν κενές θέσεις στο ΔΣ;

ΝΑΙ ΟΧΙ

6. Ολοκληρώθηκε η διαδικασία αναθεώρησης του κανονισμού λειτουργίας του ΔΣ ώστε να μπορέσει να καλύψει δαπάνες οδοιπορικών που δεν προβλέπονταν;

ΝΑΙ ΟΧΙ

7. Πόσα από τα μέλη του ΔΣ (εκτός από τον/την Πρόεδρο) συμμετέχουν ενεργά στις δραστηριότητες του ΦΔ, συγκεκριμένα:

(α) συμμετέχουν στη διαμόρφωση εισηγήσεων;

ΟΛΑ ΠΟΛΛΑ ΛΙΓΑ ΚΑΝΕΝΑ

(β) αναλαμβάνουν πρωτοβουλίες για νέα έργα και δράσεις του ΦΔ;

ΟΛΑ ΠΟΛΛΑ ΛΙΓΑ ΚΑΝΕΝΑ

(γ) εκπροσωπούν το ΦΔ ή παρίστανται σε εκδηλώσεις που σχετίζονται με την προστατευόμενη περιοχή;

ΟΛΑ ΠΟΛΛΑ ΛΙΓΑ ΚΑΝΕΝΑ

(δ) αντιλαμβάνονται ότι εκπροσωπούν ένα φορέα προστασίας της φύσης και λειτουργούν ανάλογα;

ΟΛΑ ΠΟΛΛΑ ΛΙΓΑ ΚΑΝΕΝΑ

8. Θεωρείτε ότι η συγκεκριμένη σύνθεση του ΔΣ (όσον αφορά την εκπροσώπηση των επιμέρους φορέων) εξυπηρετεί τους ιδρυτικούς σκοπούς του ΦΔ;

ΠΛΗΡΩΣ ΠΟΛΥ ΛΙΓΟ ΚΑΘΟΛΟΥ

Αν ΛΙΓΟ ή ΚΑΘΟΛΟΥ, έχετε να προτείνετε κάποια διαφορετική σύνθεση; _____

9. Πιστεύετε πως είναι απαραίτητος ένας μηχανισμός προετοιμασίας των μελών του ΔΣ για να αναλάβουν το έργο και τις ευθύνες τους στο ΦΔ;

ΝΑΙ ΟΧΙ

Αν ΝΑΙ, τι θα προτείνατε; _____

Σχόλια για οτιδήποτε σχετικό με την ενότητα αυτή και προτάσεις για βελτίωση της κατάστασης:

Γ. ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΚΑΙ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΤΟΥ ΦΟΡΕΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

1. Ο ΦΔ έχει προσωπικό;

ΝΑΙ ΟΧΙ

Εάν ΝΑΙ, πόσα άτομα αποτελούν:

(α) τακτικό προσωπικό με συμβάσεις ορισμένου χρόνου _____

(β) εποχικό προσωπικό _____

(γ) άλλο (περιγράψτε) _____

2. Πόσες από τις προβλεπόμενες θέσεις στον Κανονισμό Λειτουργίας, Υπηρεσιών και Προσωπικού του ΦΔ έχουν καλυφθεί; _____

3. Ποιες είναι οι ειδικότητες (δασολόγος, βιολόγος, περιβαλλοντολόγος, λογιστής, κ.ο.κ.) του προσωπικού του ΦΔ και σε ποιες θέσεις εργάζονται; _____

4. Υπάρχουν σοβαρά προβλήματα σχετικά (α) με τη χρηματοδότηση του ΦΔ και (β) τις αμοιβές των εργαζόμενων σε αυτόν;

(α) ΝΑΙ ΟΧΙ

(β) ΝΑΙ ΟΧΙ

Αν ΝΑΙ, περιγράψτε συνοπτικά ποια είναι αυτά και διακρίνατε χρονικά φάσεις (καλύτερης ή χειρότερης λειτουργίας) _____

5. Υπάρχουν σοβαρά προβλήματα στη λειτουργία του ΦΔ από την απουσία διευθυντή;

ΝΑΙ ΟΧΙ

Αν ΝΑΙ, ποια είναι τα πιο σημαντικά; _____

6. Γίνεται επιμόρφωση του νέου προσωπικού σχετικά με το ΦΔ, την προστατευόμενη περιοχή, το έργο και τις συγκεκριμένες ευθύνες που θα αναλάβει;

ΠΑΝΤΑ ΣΥΧΝΑ ΣΠΑΝΙΑ ΠΟΤΕ

Αν ΠΑΝΤΑ ή ΣΥΧΝΑ, με ποιο μηχανισμό; _____

Αν ΠΟΤΕ ή ΣΠΑΝΙΑ, γιατί; _____

7. Καλύπτουν τις ανάγκες του ΦΔ:

(α) οι κτηριακές του υποδομές;

ΠΛΗΡΩΣ ΠΟΛΥ ΛΙΓΟ ΚΑΘΟΛΟΥ

(β) ο εξοπλισμός γραφείου;

ΠΛΗΡΩΣ ΠΟΛΥ ΛΙΓΟ ΚΑΘΟΛΟΥ

(γ) ο εξοπλισμός παρακολούθησης;

ΠΛΗΡΩΣ ΠΟΛΥ ΛΙΓΟ ΚΑΘΟΛΟΥ

(δ) ο εξοπλισμός φύλαξης;

ΠΛΗΡΩΣ ΠΟΛΥ ΛΙΓΟ ΚΑΘΟΛΟΥ

8. Στεγάζεται σε δικό του χώρο ο ΦΔ ή τον ενοικιάζει; _____

9. Εφαρμόζονται πλήρως ο κανονισμός λειτουργίας του ΦΔ και οι άλλοι υφιστάμενοι κανονισμοί (οργανόγραμμα, συνεδριάσεις, διαδικασίες ενημέρωσης μελών ΔΣ, προκηρύξεις);

ΝΑΙ ΟΧΙ

Αν ΟΧΙ, σε ποιες περιπτώσεις και γιατί; _____

Σχόλια για οτιδήποτε σχετικό με την ενότητα αυτή και προτάσεις για βελτίωση της κατάστασης:

Δ. ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ

1. Ποιος είναι ο ετήσιος προϋπολογισμός του ΦΔ; _____

2. Ποιες είναι οι πηγές πόρων του ΦΔ;
2003-2009

• ΕΠΠΕΡ/ΕΠΠΕΡΑΑ _____

• ΠΕΠ _____

• Άλλοι πόροι (εξηγήστε) _____

2010-2015

• ΕΠΠΕΡ/ΕΠΠΕΡΑΑ _____

• ΠΕΠ _____

• Άλλοι πόροι (εξηγήστε) _____

3. Έχει εγκριθεί τεχνικό δελτίο του ΦΔ για την περίοδο 2010-2015;

ΝΑΙ ΟΧΙ

Αν ΝΑΙ, τότε υποβλήθηκε και τότε εγκρίθηκε; _____

Αν ΟΧΙ, τότε υποβλήθηκε και γιατί δεν εγκρίθηκε; _____

4. Τι δράσεις και ποια έργα περιλαμβάνονται στο τεχνικό δελτίο του ΦΔ;

5. Υπάρχουν έργα και δράσεις που σκοπεύετε να υποβάλετε σε επόμενο τεχνικό δελτίο;

ΝΑΙ ΟΧΙ

Αν ΝΑΙ, τότε θα υποβάλετε το νέο τεχνικό δελτίο; _____

Ποια έργα και δράσεις θα περιλαμβάνει; _____

6. Ποιες δυσκολίες έχει αντιμετωπίσει ο ΦΔ στην αξιοποίηση των πόρων του ΕΠΠΕΡ/ΕΠΠΕΡΑΑ για την προστασία της περιοχής; _____

7. Έχει προσπαθήσει ο ΦΔ να αξιοποιήσει δυνατότητες που παρέχουν άλλα κοινοτικά χρηματοδοτικά προγράμματα (εκτός από ΕΠΠΕΡ/ΕΠΠΕΡΑΑ), όπως INTERREG, Life, κ.ά. για την περιοχή αρμοδιότητάς του;

ΝΑΙ ΟΧΙ

Αν ΝΑΙ, πόσες φορές προσπάθησε; _____, πόσες είχε επιτυχία; _____
σε ποια προγράμματα υπέβαλε πρόταση; _____

Αν ΟΧΙ, γιατί δεν προσπάθησε? _____

Σχόλια για οτιδήποτε σχετικό με την ενότητα αυτή και προτάσεις για βελτίωση της κατάστασης:

Ε. ΠΑΡΑΚΟΛΟΥΘΗΣΗ - ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ - ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ

1. Εφαρμόζετε σύστημα επιστημονικής παρακολούθησης (συλλογή, ταξινόμηση και επεξεργασία δεδομένων):

(α) για είδη; ΝΑΙ ΟΧΙ

(β) τύπους οικοτόπων; ΝΑΙ ΟΧΙ

Αν ΝΑΙ, με ποιες μεθόδους;

(α) _____

(β) _____

2. Έχετε αξιολογήσει τις απειλές και τις πιέσεις που αντιμετωπίζει η περιοχή σας;

ΝΑΙ ΟΧΙ

Αν ΝΑΙ, (α) με ποια μέθοδο; _____

β) έχουν ληφθεί υπόψη οι απειλές στο σχεδιασμό και την εφαρμογή της παρακολούθησης ειδών ή και τύπων οικοτόπων;

ΝΑΙ ΟΧΙ

3. Είναι τα δεδομένα σας σε μορφή τέτοια που να επιτρέπει ενδεχόμενη σύνδεσή τους με δεδομένα άλλων περιοχών για εξαγωγή συμπερασμάτων και σε άλλες κλίμακες χώρου, συγκεκριμένα

(α) Τηρείτε ηλεκτρονικό αρχείο (π.χ. αρχείο Excel); ΝΑΙ ΟΧΙ

(β) Τηρείτε αρχείο χωρικών δεδομένων (GIS); ΝΑΙ ΟΧΙ

(γ) Ακολουθείτε συγκεκριμένο πρωτόκολλο συστηματικής οργάνωσης των δεδομένων; ΝΑΙ ΟΧΙ

4. Τι μέτρα έχουν ληφθεί από το ΦΔ για τη διαχείριση της περιοχής; _____

5. Έχει εγκριθεί σχέδιο διαχείρισης της περιοχής;

ΝΑΙ ΟΧΙ

Αν ΟΧΙ, σε ποια φάση βρίσκεται;

(α) Υπό έγκριση

(β) Υπό εκπόνηση

(γ) Υπό ανάθεση

(δ) Άλλο (εξηγήστε) _____

Αν ΝΑΙ, τότε εγκρίθηκε; _____ Εφαρμόζεται; _____

6. Τα προβλεπόμενα στην ΕΠΜ ή στο Διαχειριστικό Σχέδιο της Προστατευόμενης Περιοχής έχουν ενταχθεί ήδη στα τεχνικά δελτία του ΦΔ;
 ΠΛΗΡΩΣ ΠΟΛΥ ΛΙΓΟ ΚΑΘΟΛΟΥ

Εάν ΛΙΓΟ ή ΚΑΘΟΛΟΥ, για ποιο λόγο; _____

7. Όταν γνωμοδοτείτε, εισακούονται οι απόψεις σας από τις αρμόδιες για την αδειοδότηση υπηρεσίες;

ΠΑΝΤΑ ΣΥΧΝΑ ΣΠΑΝΙΑ ΠΟΤΕ

8. Οι γνωμοδοτήσεις καταρτίζονται κατά κύριο λόγο από:

(α) το προσωπικό του ΦΔ; _____

(β) μέλη του ΔΣ; _____

(γ) αποκλειστικά από τον πρόεδρο του ΔΣ; _____

Σχόλια για οτιδήποτε σχετικό με την ενότητα αυτή και προτάσεις για βελτίωση της κατάστασης:

ΣΤ. ΕΝΗΜΕΡΩΣΗ - ΦΥΛΑΞΗ - ΕΠΟΠΤΕΙΑ

1. Γίνεται ενημέρωση από το ΦΔ προς την τοπική κοινωνία για θέματα που αφορούν την προστατευόμενη περιοχή και τον ίδιο το φορέα διαχείρισης;

ΠΑΝΤΑ ΣΥΧΝΑ ΣΠΑΝΙΑ ΠΟΤΕ

Αν ΠΑΝΤΑ ή ΣΥΧΝΑ, ποιες είναι οι σημαντικότερες δράσεις που έχουν γίνει μέχρι τώρα ή που έχουν προγραμματιστεί; _____

2. Έχει κατανοήσει η τοπική κοινωνία το ρόλο του ΦΔ;

ΠΛΗΡΩΣ ΠΟΛΥ ΛΙΓΟ ΚΑΘΟΛΟΥ

3. Έχει αποδεχτεί η τοπική κοινωνία την προστατευόμενη περιοχή και το ΦΔ;

ΠΛΗΡΩΣ ΠΟΛΥ ΛΙΓΟ ΚΑΘΟΛΟΥ

4. Τι μέτρα έχουν ληφθεί από το ΦΔ για τη φύλαξη της περιοχής;

5. Εφαρμόζει ο ΦΔ συγκεκριμένο σχέδιο φύλαξης στην περιοχή;

ΝΑΙ ΟΧΙ

6. Συνεργάζεται ο ΦΔ με άλλες αρχές (δασαρχείο, αστυνομία, κ.α.) για τη φύλαξη της περιοχής;

ΠΛΗΡΩΣ ΠΟΛΥ ΛΙΓΟ ΚΑΘΟΛΟΥ

Αν συνεργάζεται, ποιες είναι αυτές και με ποιο τρόπο επιτυγχάνεται η συνεργασία; _____

7. Συνεργάζεται ο ΦΔ με τις αρμόδιες υπηρεσίες (π.χ. πολεοδομία) για την εφαρμογή της νομοθεσίας στην περιοχή;

ΠΛΗΡΩΣ ΠΟΛΥ ΛΙΓΟ ΚΑΘΟΛΟΥ

Αν συνεργάζεται, με ποιο τρόπο επιτυγχάνεται η συνεργασία;

8. Είναι επαρκής η φύλαξη της περιοχής;

ΠΛΗΡΩΣ ΠΟΛΥ ΛΙΓΟ ΚΑΘΟΛΟΥ

9. Ποια προβλήματα αντιμετωπίζει ο ΦΔ στη συνεργασία του με τους άλλους φορείς; _____

Σχόλια για οτιδήποτε σχετικό με την ενότητα αυτή και προτάσεις για βελτίωση της κατάστασης:

Z. ΔΙΑΥΓΕΙΑ – ΔΙΑΦΑΝΕΙΑ - ΣΥΝΤΟΝΙΣΜΟΣ

1. Τηρούνται πρακτικά για τις συνεδριάσεις του ΔΣ;

ΠΑΝΤΑ ΣΥΧΝΑ ΣΠΑΝΙΑ ΠΟΤΕ

2. Εγκρίνονται και διανέμονται τα πρακτικά σε όλα τα μέλη του ΔΣ έγκαιρα (μετά από κάθε ξεχωριστή συνεδρίαση);

ΠΑΝΤΑ ΣΥΧΝΑ ΣΠΑΝΙΑ ΠΟΤΕ

3. Είσαστε έτοιμοι να εφαρμόσετε το πρόγραμμα Διαύγεια [ν. 3861/2010 (ΦΕΚ112/Α'/13-7-2010)], σύμφωνα με τις αρχές και προϋποθέσεις που διέπουν την εφαρμογή του;

ΝΑΙ ΟΧΙ

Αν ΝΑΙ, πώς; _____

4. Εκπονούνται ετήσιοι έλεγχοι από ορκωτούς ελεγκτές στην οικονομική διαχείριση του ΦΔ;

ΝΑΙ ΟΧΙ

5. Τηρούνται με βάση τους Κανονισμούς οι απαραίτητες διαδικασίες σε σχέση με τις αποφάσεις του ΔΣ, την οικονομική διαχείριση των πόρων του ΦΔ, τις διαδικασίες ανάθεσης;

ΠΑΝΤΑ ΣΥΧΝΑ ΣΠΑΝΙΑ ΠΟΤΕ

Αν ΠΟΤΕ ή ΣΠΑΝΙΑ, σε ποιες περιπτώσεις και γιατί; _____

6. Θεωρείτε ικανοποιητική τη συνεργασία του ΦΔ με τις αρμόδιες κεντρικές υπηρεσίες του ΥΠΕΚΑ;

ΠΛΗΡΩΣ ΠΟΛΥ ΛΙΓΟ ΚΑΘΟΛΟΥ

Αν ΛΙΓΟ ή ΚΑΘΟΛΟΥ, που συναντάτε τα μεγαλύτερα προβλήματα; _____

7. Θεωρείτε ικανοποιητική τη συνεργασία του ΦΔ με τις αρμόδιες υπηρεσίες εφαρμογής του ΕΠΠΕΡΑΑ που τον αφορούν;

ΠΛΗΡΩΣ ΠΟΛΥ ΛΙΓΟ ΚΑΘΟΛΟΥ

Αν ΛΙΓΟ ή ΚΑΘΟΛΟΥ, που συναντάτε τα μεγαλύτερα προβλήματα; _____

8. Θεωρείτε ικανοποιητική τη συνεργασία του ΦΔ με τις αρμόδιες αποκεντρωμένες υπηρεσίες σε τοπικό επίπεδο;

ΠΛΗΡΩΣ ΠΟΛΥ ΛΙΓΟ ΚΑΘΟΛΟΥ

Αν ΛΙΓΟ ή ΚΑΘΟΛΟΥ, που συναντάτε τα μεγαλύτερα προβλήματα; _____

Σχόλια για οτιδήποτε σχετικό με την ενότητα αυτή και προτάσεις για βελτίωση της κατάστασης:

Η. ΕΛΑΧΙΣΤΟ ΚΟΣΤΟΣ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με βάση τη μέχρι σήμερα εμπειρία σας, θα θέλαμε, εφόσον το βρίσκετε εφικτό, να εκτιμήσετε το κόστος στοιχειώδους διαχείρισης του συνόλου των ειδών και τύπων φυσικών οικοτόπων κοινοτικού ενδιαφέροντος στην περιοχή αρμοδιότητάς σας.

Για την κοστολόγηση αυτή, αναμένουμε να λάβετε υπόψη σας τις δράσεις:

- α) φύλαξης,
- β) παρακολούθησης,
- γ) ενημέρωσης-ευαισθητοποίησης,
- δ) διατήρησης ή επαναφοράς ειδών και τύπων οικοτόπων σε ικανοποιητική κατάσταση διατήρησης.

Εάν νομίζετε ότι κάποια από αυτές τις δράσεις είναι περιττή ή αντίθετα ότι κάποια σπουδαία λείπει, μπορείτε να κάνετε τις αλλαγές που επιθυμείτε. Ωστόσο, θα θέλαμε να κάνετε ξεχωριστές εκτιμήσεις για κάθε επιμέρους δράση.

Θα πρέπει να το κάνουμε σαφές και να το τονίσουμε ότι μας ενδιαφέρει να έχουμε μια πρώτη αδρή εκτίμηση των ελάχιστων απαιτήσεων διαχείρισης ως βάση συζήτησης και όχι ως βάση κατανομής πόρων. Ακόμα, θα θέλαμε να σας ενημερώσουμε ότι ξέρουμε πως αυτό που σας ζητάμε δεν είναι απλό. Με διάφορες παραδοχές, όμως, θα μπορούσε να προσεγγιστεί. Περιμένουμε με πολύ ενδιαφέρον τις εκτιμήσεις σας.

Θ. ΑΛΛΕΣ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

Παρακαλούμε δώστε μας όποια άλλα σχετικά στοιχεία που θεωρείτε ότι πρέπει να γνωρίζουμε κατά τη διαδικασία αποτύπωσης του έργου των ΦΔΠΠ.